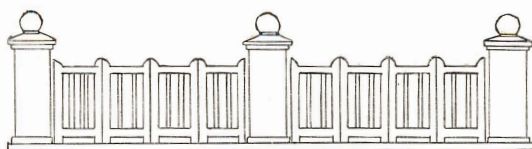

Aarsskrift

Ryomgaard Realskoles Elevforening 1942

Aarskrift

FOR

RYOMGAARD REALSKOLES ELEVFORENING

1942

REDIGERET AF
S. VESTER-PETERSEN

L. Vixø's Boghandel
Ryomgaard

INDHOLDSFORTEGNELSE

Skolebestyrer Erik Munch: Skolens Historie	Side 3
Lektor Regnar Knudsen: Ryomgaard og Aarhus	20
Inspektør M. Dynesen: En dansk Statsmandsskæbne	25
25 Aar.....	33
En Mærkedag.....	35
Et Kig i gamle Dokumenter.....	38
Realskolelærer P. Thorup Pedersen: At kunne tænke tilbage ..	40
Referat af Sommerfesten	43
Skolens Dagbog.....	46
Nye Medlemmer	47
Julefesten.....	48
Forskellige Meddelelser	48

AF RYOMGAARD REALSKOLES SAGA

STARTEN

I Julen 1912 befandt Axel Munch sig i Holstebro, hvor Hjemmet dengang var, idet Moderen Fru Christine Munch, Enke efter afd. Lærer i Nørre Vinge Chr. S. Th. Munch, boede hos sin ældste Søn, Niels Munch, der paa dette Tidspunkt var Trafikassistent i Holstebro.

Axel Munch havde i Oktoberferien 1912 gjort Aftale med sine Venner Lærerne Holden Dall og Hakon Kirkegaard om Starten af Ryomgaard Realskole.

Efteraaaret var gaaet med Forberedelser, og nu skulde der begyndes; der var lejet et Hus i Ryomgaard, og nu skulde Axel Munch derud.

Han havde imidlertid ikke Penge nok til Rejsen; han kunde selvfølgelig have laant dem hos Moderen, men det gjorde han nu ikke; han laante 5 Kroner af sin yngre Broder Erik, der paa dette Tidspunkt var Seminarieelev i Hjørring, og som var hjemme i Ferien. Han havde faaet sine Maanedspenge udbetalt og var saaledes ved Muffen.

Af sin Moder fik Axel Munch en Stol, og saa drog han en kold Januarmorgen af Sted for at starte Ryomgaard Realskole.

Der mødte 26 Elever den første Dag, og saa begyndte Arbejdet.

Det var vanskeligt, som alt Pionerarbejde er vanskeligt, men der blev gaaet klogt frem. De tre unge Lærere havde naturlige Læreregenskaber, og deres Behandling af Eleverne var af en saadan Art, at disse blev den unge Skoles bedste Fortalere. Men der var ogsaa andre, der støttede. Der maa her nævnes Mænd som Købmand A. C. Andersen, Ryomgaard, Forpagter L. Hviid, Vosnæsgaard (nu Godsejer paa Vilhelmsborg), Manufacturhandler Peter Jensen, Kolind, Bankdirektør Biisgaard Jensen, Hornslet, Sognefoged P. Holst, Thorsager, Købmændene Aage Jensen og Carlsen, Løgten og flere.

Den gamle Skole

Der var paa den Tid en lille privat Skole i Kolind, som ledes af Lærer Tejlgaard, og i Nimtofte var der ligeledes en privat Skole, som ledes af Frk. Christiansen. Begge disse Skoler blev nedlagt. Eleverne kom til at gaa i Ryomgaard Realskole, og de to Lærere blev knyttet til Skolen. Det voksende Elevantal bevirkede, at det blev nødvendigt at bygge. Her var det, at Læderhandler Carl Dall, Middelfart, traadte til med de nødvendige Penge. Han muliggjorde Rejsningen af Ryomgaard Realskoles første selvstændige Bygning, den nuværende Sydfløj, der bærer Skolens Portal og Aarstallet 1913.

Skolen begyndte i den nye Skolebygning efter Sommerferien 1913. Hvad dette betød for Skolen, giver følgende Uddrag af Aarsberetningen — Skolens første, der udsendtes 1914 — de bedste Oplysninger om. Der staar: „De Forventninger, der fra Skolens Side stilledes til, at man tog de nye Lokaler i Brug, blev ikke skuffede. Elevtallet er steget i betydelig Grad, saa Skolen har haft en Tilgang af 47 Elever.

Elevtallet er i Øjeblikket 102. Efter Sommerferien vil Skolen have en fjerde Mellemklasse, hvis Elever i Sommeren 1915 skal dimitteres til Mellemkoleksamen, 1916 til Realeksamen. Med dette store Elevtal og de øvrige gode Forhold, Skolen arbejder under, er der ingen Tvivl om, at Skolen i Løbet af en overskuelig Tid vil kunne naa det Maal, den har sat sig: at kalde sig en eksamensberettiget Realskole. Stat, Amt og Kommune har ydet Skolen Tilskud. Skolen bringer sin Tak

til alle, der i det forløbne Aar paa saa mange Maader har ydet Skolen Støtte. Det er vort Haab, at det gode Forhold, der bestaar mellem Skolen og Hjemmene i Aarenes Løb maa udvikle sig til Gavn og Glæde for de Børn, der er os betroet.

Skoleaaret har været rigt paa Begivenheder. Den 25. August 1913 fandt den højtidelige Indvielse af Skolen Sted i Gymnastiksalen. Den store Sal var fyldt til sidste Plads af 3-400 Mennesker. Pastor Madsen, Marie Magdalene, og Skolebestyrer August Kirkegaard, Aarhus, havde vist Skolen den Ære at møde som Talere, og begge Talere forstod at anslaa den rette Tone, saa at det i høj Grad bidrog til at gøre Højtideligheden saa stemningsfuld, som den blev. Ogsaa Forældreforeningens Formand Købmand A. C. Andersen, Ryomgaard, talte; ligeledes Skolens Ledere. Dagen sluttede med Spisning paa Hotellet. Den stemningsfulde Dag vil være uforglemmelig i Skolens Historie“ - Ryomgaard Realskole var startet.

ARBEJDET

Lærerpersonalet dette Aar bestod foruden de tre Ledere af Lærerinderne Frk. Christiansen, Frk. Marie Holst, Frk. Louise Michelsen og Hr. Lærer Tejlgaard. Nu var Skolen saa i Gang. Man arbejdede med Forældremøder; man indførte Vidnesbyrd for Eleverne i Stedet for Karakterer, men først og sidst arbejdedes der efter den pædagogiske Linie, der siden er blevet fulgt paa Ryomgaard Realskole, og som var et Resultat af Axel Munchs pædagogiske Livssyn: Lær at kende Barnet — knyt det til dig gennem Venskab; det kan gøres, naar du formaar at give Barnet den Opfattelse, at du holder af det. Formaar du ikke det, saa søg dig en anden Livsstilling, Lærergerningen er da ikke din Gerning. Med dette Livssyn gik han i Spidsen og vedblev dermed hele sin Levetid.

Verdenskrigen 1914-1918 var nu udbrudt, og Vanskelighederne taarnede sig op. Vi faar det bedste Eillede af, hvad Skolens Bestyrer tænkte om Stillingen ved at høre ham selv tale gennem Aarsberetningen for 1914-15. Det maa her bemærkes, at dette Aar var Fru Dagmar Munchs første Skoleaar paa Ryomgaard Realskole. Hun hed dengang Frk. Dagmar Weiner Petersen. Hun knyttedes til Skolen med en Løn af 40 Kr. maanedlig plus Værelse paa Skolen. Hendes sjældne Lærerbegavelse kom til at betyde overordentlig meget for Skolen. Hendes Evne til at behandle de smaa Elever i Underklasserne er der mange „gamle“ Elever, der den Dag i Dag mindes med Taknemlighed.

Men det var Aarsberetningen 1915. Der staar følgende om Aaret, der svandt: „Den 19. August 1914 begyndte Skolen sin Virksomhed efter endt Sommerferie. Elevtallet var tæt ved 130, saa for saavidt var Udsigterne ret lyse for Skolen og dens Personale; dog var det med Be-

kymring, at vi saa det nye Skoleaar i Møde og ikke uden Grund. Den frygtelige Verdenskrig, der maatte fylde alle tænkende Mennesker med Sorg og Uro, lagde ogsaa sin knugende Vægt og Uhygge over os. Hvad vilde Skoleaaret bringe? Vilde vort Fædreland blive draget ind i Ødelæggelserne for at forbløde paa de hjemlige og fremmede Slagmarker. Vilde vort lille Foretagende her dermed gaa en trang Fremtid — maa-ske en sikker Undergang i Møde.

Nu er Skoleaaret gaaet, og endnu har vort Fædreland undgaaet Krigsfaren; endnu har vi haft Lov til at arbejde i vor Gerning. Maatte vi kunne sige det samme ad Aare.

Af de Begivenheder, som Skolen i Aarets Løb har gennemlevet, er Skolens Overgang fra Mellemkoleeksamen og Realeksamen til Almindelig Forberedelseseksamen (Præliminæreksamen) den mest betydelige. En saadan Overgang er ikke noget Særsyn; mange Skoler hele Landet over har foretaget samme Forandring, idet de som Skolen her er kommet til Erkendelse af, at den saakaldte „gamle Ordning“, dog maatte være den bedste baade for Hjemmene og Skolen. Om dette Spørgsmaal er der dog stadig delte Meninger, der skarpt udtales for og imod. Her er ikke Stedet til at komme med polemiske Udtalelser desangaaende; kun vil Skolen her udtale Ønsket om, at den Tid ikke er fjern, da Autoriteterne giver os en Ordning fælles for alle.

Blandt Skolens Personale bragte Skoleaaret store Forandringer. I April Maaned afdik Lærer Tejlgaard ved Døden. Med Skoleaarets Slutning forlader Hr. Kirkegaard Skolen for at overtage og lede Hesselager Mellem- og Realskole. Det er vort Haab, at Skoleaaret 1915-1916 vil være Skolen et roligt Arbejdsaar — uden Forandringer; thi det er en af Betingelserne for et godt Skolearbejde; da vil der fra Skolens Personales Side — som hidtil — blive ydet det bedste og yderste, Evnerne formaar“.

Foruden Axel Munch og Holden Dall var nu følgende knyttet til Skolen: cand. phil. A. Bjerrum, cand. math. G. K. Graversen, Frk. Marie Holst, Frk. Christiansen, Frk. E. Laursen og Frk. Dagmar Weiner Petersen.

Og Tiden gik. Den mest mærkbare Begivenhed i Aaret 1916 var, at Skolen i dette Aar demitterede sit første Eksamenshold. Der staar derom i Aarsberetningen for 1916.:

„Skolen begyndte sin Virksomhed den 7. Januar 1913 med 23 Elever. Ved Begyndelsen af Skoleaaret 1913-14 indviedes den nye Skolebygning den 25. August. Disse to Data har hidtil været de mærkbareste i Skolens korte Tilværelse, men nærværende Skoleaar møder op med to til. Den 26. Januar modtog Skolen Meddelelse fra Ministeriet om, at der var tildelt den Ret til at afholde Alm. Forberedelseseksamen

i Juni-Juli Eksamenstermin 1916. Lørdag den 17. Juni gik en Elev for første Gang op til Eksamensbordet paa Skolen.

Det kan nu med god Grund siges, at Skolen har overstaaet sine Børnesygdomme; den er traadt ind i de eksamensberettigede Skolers Række; og den har set det første Resultat af sit Arbejde.

Maatte Fremtiden da byde Skolen lettere Kaar end Fortiden, saa den med Kraft og Udholdenhed kan udføre det Arbejde for Oplysning og Opdragelse der stedse vil være dens Opgave“.

Haabet om, at Kaarene i Fremtiden vilde blive lettere for Skolen, blev ikke opfyldt. Mange Besværligheder maatte døjes; og det, der gik Axel Munch mest til Hjertet, var vel nok, at hans Ven Holden Dall af Helbredshensyn maatte forlade Skolen fra og med Begyndelsen af Skoleaaret 1917.

Aarsberetningen for 1917 skriver derom: „Der skal rettes en Tak til Hr. Dall, der — som det vil være bekendt — af Helbredshensyn forlader Skolen for at gaa over i anden Virksomhed; og det skal siges her, at han ved sin Bortrejse efterlader et Minde i alle Hjerter, der ingenlunde vil kunne tabe i Glans, om der end gaar mange Aar. Og der skal rettes en Tak til Læderhandler Dall, Middelfart, der ved sin Imødekommenhed har gjort det muligt, at Skolen kunde fortsætte sin Virksomhed uden større Forandringer. Alt Liv er Kamp. Maatte Kampen da forme sig for Skolen saadan, at Tiderne der kommer, bliver lysere, end Tiderne, der svandt“.

Endvidere var der jo de Vanskeligheder, Krigen fremkaldte, i Form af indskrænket Toggang og Brændselsvanskeligheder, men det gik alt sammen, Forældrekredsen holdt ud, Børnene tog den vanskelige Skoletid fra Kl. 9,30 til Kl. 17 med Liv og Lyst, og der arbejdedes paa Skolen.

Frk. Marie Holst forlod Skolen og indgik Ægteskab med Holden Dall, og Skolens Lærerpersone fik to nye Medlemmer, nemlig cand. phil. I. S. Magnusson og undertegnede. Om de Lærerkrafter bemærker Aarsberetningen: „Hr. I. S. Magnusson har siden 1. Februar 1903 været Demissor i Sprog. Han har i flere Aar været Leder af Nørre Aaby Skole. Hr. Erik Munch begynder sin Lærervirksomhed — bortset fra enkelte Vikariater — her ved Skolen efter at have aftjent sin Værnepligt“.

Den Lærertilværelse, jeg begyndte i Aaret 1917, var Begyndelsen til et Samarbejde med min Broder, der først sluttede, da han døde — et Samarbejde, der blev lykkeligt og rigt, fordi det eftersom Aarene gik fastere og fastere grundede sig paa et Venskab — et Broderskab, som intet kunde rokke. Jeg kom frisk fra Naturens Bagerovn — uden noget Begreb om, hvad jeg gik ind til. Jeg kendte ikke hans høje Maal;

men han viste mig dem, og jeg begejstredes. Jeg var en ung Hedspore, der vilde arbejde; og der var Arbejde nok.

De pædagogiske Retningslinier, som Skolen stadig lever efter, fik fast Form i disse unge Aar. Der blev arbejdet — ikke blot med Fagene, men ogsaa med det rent pædagogiske Formaal: gennem Venskab at knytte et Baand mellem Lærer og Elever. saaledes at disse to Faktorer ikke modarbejdede hinanden, men samarbejdede. Der var nu et nyt Begreb: de gamle Elever. Min Broder saa i deres Forhold til Skolen og hans Person det pædagogiske Resultat af sit Arbejde. Aarsberetningen skriver derom: „Skolen takker Børnene for de venlige Følelser, de stedse har næret for den. Skolen takker alle gamle Elever, fordi de ikke glemmer den, og beder dem altid huske paa, at intet er Skolen til større Glæde end Vidnesbyrd om, at den stadig huskes med Venlighed af dem, der har forladt den“, og Aarsberetningen for Aaret 1919 fortsætter i samme Tone: „Skolen takker Eleverne, baade de nuværende og de gamle for godt Kammeratskab og godt Sammenhold; det, den haaber, vil vedvare, saalænge Skolen lever. Den takker særligt 9. Klasse 1919, hvis Færd paa Skolen i det svundne Aar har været saaledes, at den har efterladt sig et Minde, der aldrig vil udviskes, et Minde om en Flok Børn, der ikke alene med godt Humør kunde bære Lektierne Byrde, men ogsaa kunde tænke med klare Hjerner og føle med varme Hjerter.

For et Samfund kan der komme Uaar og trange Tider, men intet kan omstyrte det, hvis stærke Kræfter knytter Samfundets Borgere sammen. Skolen er et Samfund; og det er Sympatiens mægtige Kræfter, der knytter dette Samfunds Borgere sammen. Skulde det da ikke kunne modstaa de stærkeste Storme“.

Der var kommet en ny Lærer. Min Ven Marius Dynesen knyttedes til Skolen i Aaret 1918, og Aaret efter knyttedes endnu een af mine Venner Niels Sæderup til Skolen. Vi unge gik op i Arbejdet med Ildhu. Vi greb ofte fejl; og det kneb ofte for os at beherske os, naar Sindet vilde løbe af med os paa Grund af een eller anden Elev, der irriterede os. Men saa var min Broder altid den, der fik os kolde igen. Han forstod at faa os til at indse, at det, at vi kunde beherske os, var en Del af vor Gerning. Han fik os til at indse, at hvis en Elev irriterede os, saa var Fejlen vor. Vi satte os saa paa Elevens Standpunkt, medens vi jo som Lærere helst skulde staa noget højere. „Den bærer Kronen, som er Kronen voksen“, sagde han, „og det er I ikke, naar I ikke forstaar at retlede en Elev, men kun evner at blive vrede. Den, der først bliver vred, har tabt. Det gælder i alle Livets Forhold, men mest for en Lærer“.

Kom vi saa og klagede over en Elev, som ikke kunde følge med,

sagde han — udfra sit Kendskab til Eleven, for mod Dumheden kæmper jo selv Guderne forgæves —: „Vis jeres Kunst som Lærere. Det er ingen Sag at lære den dygtige Elev noget. Det kan han nemlig for en stor Del besørge selv. Nej — lær den tunge Elev; faa den halte til at gaa, den døve til at høre og den blinde til at se, saa er I Lærere — ellers er I jo kun Hørere“.

Og var der endelig en Elev, som ikke vilde, og vi klagede derover, saa sagde min Broder: „Gør Stoffet interessant for ham. Mennesket keder sig jo, og det er jeres Skyld. Husk, I har Ansvaret. Gaar det ikke godt, saa er det den, der bærer Ansvaret, der har Skylden — ikke de ansvarsløse“.

Og vi bed Tænderne sammen, beherskede os og sled. Et Digt, som jeg sendte min Broder til Jul 1918, viser vor Indstilling. Vi havde haft en Juleafslutning, som vi havde været glade ved; og med Henblik paa den og hele Aarets Arbejde skrev jeg:

Snart er Aarets Dage svundet,
Slutningen er nær.
Vi har kæmpet, vi har vundet.
Kampen blev os kær.
Broder, jeg har ikke løjet;
saa du ikke selv
Kampens Løn i Barneøjte,
da de sa' „Farvel“.

Min Broder skrev dette Digt ind i sin Bog. Det betød noget ganske særligt for ham, nemlig at hans Medarbejdere forstod ham.

Et andet Digt, som jeg kaldte „Min Bekendelse“, viser det samme i en endnu stærkere Grad. Slutningsverset lød saadan:

„Jeg er Skolens glade Kæmpe,
Ryom Skoles fuldtro Mand.
Jeg har givet Livet, givet fuldt og helt.
Lad saa Haaret blive hvidt, og Ryggen kroget;
Øjets Brand skal forkynde nu og altid: Intet delt.

Der var ikke noget, der ikke kunde udrettes. Pedelspørgsmaalet var vanskeligt i disse Aar, og ikke saa sjældent Skolen stod uden Pedel. Saa udførte min Broder og jeg selv Arbejdet. Vi stillede Kl. 6 om Morgen og savede Brænde — bar Tørv ind og fyrede i Kakkellovnene, og efter endt Skoletid gjorde vi selv Skolen ren,

Vi foranstaltede engang Lysbilleder i Gymnastiksalen, men den

skulde jo blændes, og det var ingen let Sag, for det var ved Pinsetid, midt paa Dagen i Solskin. Det var navnlig galt med to højtsiddende Vinduer i Gavlen. Men blændes skulde den, og blændet blev den. Lang Tid efter sagde man paa Skolen om een, hvis Arbejdsevne man ikke rigtig havde nogen Tiltro til: „Han er ikke af dem, der kan blænde Gymnastiksalen“.

Vi havde dengang et Skoleblad, der hed „Mester Erik“. Min Broder forsøgte at faa det ind i Rammerne. Det gik imidlertid ikke rigtigt. Bladet var jo mest skrevet af os Lærere, og vi morede os godt med det, men vi glemte i vor Iver, at vore Elever alligevel var for unge til at forstaa det. Det kan ikke nægtes, at de hellere vilde give 10 Øre for Familiejournalen end for „Mester Erik“.

Alligevel havde dette Skoleblad sin Mission. Mange af Skolens Sange, som synges den Dag i Dag, saa der Lyset for første Gang, men Interessen kunde ikke fastholdes, og saa gik Bladet efterhaanden ind.

Der stiftedes ogsaa en Elevforening i disse Aar, men ogsaa den maatte ophøre med sin Virksomhed, og ogsaa her var Grunden den, at Eleverne var for unge. Ildhu var der nok af, og Elevforeningen satte ogsaa blivende Spor, idet den anskaffede den Fane, der den Dag i Dag vajer ved Elevforeningens Fester, og den udgav det Festskrift paa Skolens 10 aarige Stiftelsesdag, som endnu findes i Skolens Bibliotek, og som mange gamle Elever sikkert den Dag i Dag ejer.

Der blev bragt store personlige Ofre af de Elever, der stod i Spidsen, men det slog alligevel ikke til. Der manglede Perspektiv i Arbejdet, Eleverne var for unge, og efterhaanden sov Foreningen ind. At Elevforeningen nu atter er opstaaet og staar i et for Skolen betydningsfuldt Arbejde, ja det er saa en anden Historie, som ikke hører denne Bog til.

Jeg havde i Aaret 1919 giftet mig med Frk. Dagmar Weiner Petersen og købt Hus — det nuværende Vestergade 22. De økonomiske Kaar for Lærere ved private Realskoler var nu blevet bedre. I Aaret 1919 sammenkaldte min Broder sammen med Skolebestyrer Egekvist, Taastrup Realskole, Skolebestyrer Ravn, Hadsund Realskole, Landets Skolebestyrere til et Møde i Fredericia, og der blev Grunden lagt til den Lov, de private Skolers Tilskudslov og Pensionsordning, som gennemførtes i Aaret 1925. Efter at have været den drivende Kraft i dette Arbejds Igangsættelse trak min Broder sig tilbage. Han mente, at andre bedst kunde føre Sagen videre, sagde han, men den egentlige Bevæggrund var nok den, at han vilde ofre al sin Kraft paa sin Skole. Det var hans Standpunkt, og derved holdt han fast.

I Aaret 1920 begyndte vi et stort Arbejde. Min Broder havde købt den bag Skolen liggende Bakke. Det var sket, da han købte den

Skolen set fra Bakken

Villa, der nu er Skolebestyrerens Bolig, og som bærer det klingende Navn: „Blæsenborg“.

Min Broder og jeg stod bag Skolens Regnskur en Dag i April og saa paa Arealet — det var i Aaret 1920. Jeg mente, han skulde tilplante det. Vi skulde forlænge Skolegaarden ved en Udgravning mod Nord, og saa skulde Resten være Skov.

Tanken tiltalte min Broder meget, men han tvivlede paa, at vi kunde udføre den. Men Enden blev da, at vi begyndte. Det var Palmesøndag, vi tog fat paa det Arbejde, som nu blev fortsat i 12 Aar og førte til Skolens nuværende Parkanlæg.

Mine Venner Dynesen og Sæderup kom til, og snart var Værket i Gang. Efter Skoletid sled vi hver Dag to Timer, og paa Fridagene og i Ferien tog vi store Tag, og Arbejdet skred frem.

Det var en stor Dag, da vi flyttede Regnskuret, og Skolepladsen var vokset til det dobbelte. Min Broder skrev i Anledning af et Gilde, vi holdt paa Grund af Begivenheden, et Digt til mig, fordi jeg havde sat Arbejdet i Gang. Han hylder der mine Evner til at køre med Trillebør. Digtet lyder saaledes:

Storsind avler Stordaad,
du i Næven spytted'.
Selvom knap vi tror paa'et,
ser vi Bakken flytted'.
For at du er godt stor,
Mænd dig prise vilde,
men jeg siger blot Bror:
„Sikke du kan trille“.

Vi havde nu faaet Blod paa Tanden. Lærer Graversen udkastede Tanken om en Plads til Friluftsgymnastik, og paa Kongens Fødselsdag den 26. September 1920 tog vi saa fat paa at udgrave den Plads, som vi nu — noget ubeskeden — kalder Stadion. Min Broder og Sæderup læssede Trillebørene; jeg kørte ud, og Dynesen planerede.

Vi havde en Søndag laant et Spand Heste af Vognmanden, og saa skulde det jo rigtig gaa løs. Nu kunde vi læsse alle tre, men Fornøjelsen varede kort, idet den ene Hest træt og mødig lagde sig til Hvile og nægtede at arbejde mere. Saa spændte vi fra, og min Broder sagde saa til mig: „Nu maa du hellere tage fat paa Trillebøren igen, for du støvter ikke“. Stadion indviedes ved Aarsafslutningen 1921. Jeg havde skrevet et Digt om Arbejdet. Digtet sluttede med Ordene:

„Nu er der Plads her,
og nu kan her leges“.

Disse Ord staar indskrevet paa Stenen, der nu staar ved Stations østre Ende.

Dernæst udgravedes Tennisbanen og Plantearbejdet begyndte. Min Broder og jeg sled nu alene i Bakken. Vi kulegravede og plantede, og det groede. I Aaret 1927 købte min Broder Møllebakken. Han og jeg tog fat paa Udgravningen af Skolens Festplads „Teatron“ og min Have. Vi blev færdige med det i Aaret 1927. Dernæst tog vi fat paa Sportspladsen, som min Broder købte i Aaret 1928, og endelig i Aaret 1932 holdt det egentlige Udgravningsarbejde op.

Der kunde fortælles meget om Bakkearbejdet, men det meste vil jo kun blive Anekdoter uden synderlig Værdi for andre end mig selv. Jeg kan dog ikke lade være at fortælle om Arbejdet med Teatron. Det var et strengt Arbejde, og jeg skulde køre opad med Trillebøren, saa det var ikke lige morsomt altid. For at forsøde mig Tilværelsen fandt min Broder paa at fortælle Historie for mig. Han fortalte islandske Sagaer, og da vi var kede af dem, tog han fat paa Napoleon. Vi diskuterede saa Begivenhederne, han fortalte om, og Arbejdet gik fra Haanden. Saadan evnede han at gøre selv det haardeste Arbejde let. Jeg har ham stærkt mistænkt for, at han forberedte sig paa Historie hver Gang, før vi skulde paa Bakkearbejde.

Magnusson skrev et Digt om Bakken, som findes i Ryomske Sange, og som synges paa Skolen. Det slutter saaledes:

„Her skal Kroners Sus engang
bruse deres Mindesang
imod Evigheden“.

Og Bakkens Træer suser nu deres Mindesang om ham — min Broder — som elskede Arbejdet, og som brød Vejen.

Med Hensyn til Lærerpersonalet var der sket forskellige Ændringer, cand. phil. A. Bjerrum var rejst 1919, og Hr. Graversen forlod Skolen 1920. Endvidere meddeler Aarsskriftet, at Skolen nu knytter een af sine gamle Elever til sin Lærerstab; det var Frk. Ketty Vinderslev — Elev fra 1916 —, der ansattes som Lærerinde ved Skolen.

Den Linie med at ansætte gamle Elever ved Skolen, er siden blevet fulgt. Leif Birkelund — nu Viby — blev ansat 1927 og fik kommunal Ansættelse 1931. Christian Kjeldsen blev ansat 1931 og fik kommunal Ansættelse 1935. Søren Vester-Petersen ansattes 1938, og Peder Thorup Pedersen ansattes 1942.

Fra 1931 til 1934 virkede den nuværende Skolebestyrer i Grindsted Hr. Mogens Høirup som Lærer ved Skolen. Det er ham, der har tegnet det pragtfulde Kort over Randers Amt, som hænger paa øverste Gang ved Samlingen. Min Ven Niels Sæderup forlod Skolen i Aaret

1925, og samme Aar ansattes Frk. Thyra Weiner. Hun virkede i første Omgang til 1927, hvorefter hun ansattes ved Kirkegaards Realskole i Aarhus. Hun havde som Lærer vundet min Broders Tillid, og det var derfor uden Betænkning, at han i Aaret 1935, da Christian Kjeldsen rejste, genansatte hende. Min Broder satte hende ind i sit Regnesystem, og hun virker stadig som Skolens Regnelærer. Endvidere bestrider hun det krævende Arbejde som Skolens Sekretær og Lærerrepræsentant.

Der arbejdedes med Fagene paa Ryomgaard Realskole. Efter Hr. Graversens Bortrejse overtog min Broder selv Matematik og Regning, og jeg overtog Dansk som Demissionsfag. Med Hensyn til det sidste Fag satte Arbejdet sit Resultat i min Broders og mit Dansksystem, hvorefter der stadig undervises paa Skolen. Min Broder skrev en Dansk Sproglære, og jeg skrev 4 Diktatsamlinger paa 30 Diktater Stykket. Emnet til de tre af Samlingerne hentedes fra Hjemstavnshistorien, men Staveordene, hvorover Diktaterne er bygget, leveredes af min Broder. Han havde, siden han begyndte sin Dansklærervirksomhed i 1908, noteret de hyppigst forekommende Fejl op; og det var disse Ord, der nu samledes som Staveord i „Elevens Staveordbog“. Skolen gjorde et Forsøg paa at faa Diktaterne ud i Folkeskolen, men havde ikke videre Held med sig i dens Bestræbelse.

Jeg havde fra 1917 Naturhistorie og var Demissor i dette Fag. Vi havde den første Tid Poulsens Botanik, men denne udmærkede Bog var for tung for de unge Hjerner at fatte. Ideerne om Elevernes Selvarbejde var stærk fremme i disse Tider, og det var Anledningen til, at jeg udarbejdede mine Repitionshefter i Zoologi og Botanik. Disse Bøger, som jeg selv bekostede udgivet, benytttes den Dag i Dag. Botanikheftet er dog undergaaet en Forandring. Det er kommet ud paa Gjellerups Forlag, og min Medudgiver er min gamle Elev cand. mag. S. E. Sørensen fra 1920. Endelig beskæftigede min Broder sig med de matematiske Fag og Regning. Hans Geometri og Aritmetik foreligger nu trykt — udgivet af hans Efterfølger i Faget exam. Faglærer i Matematik Søren Vester-Petersen.

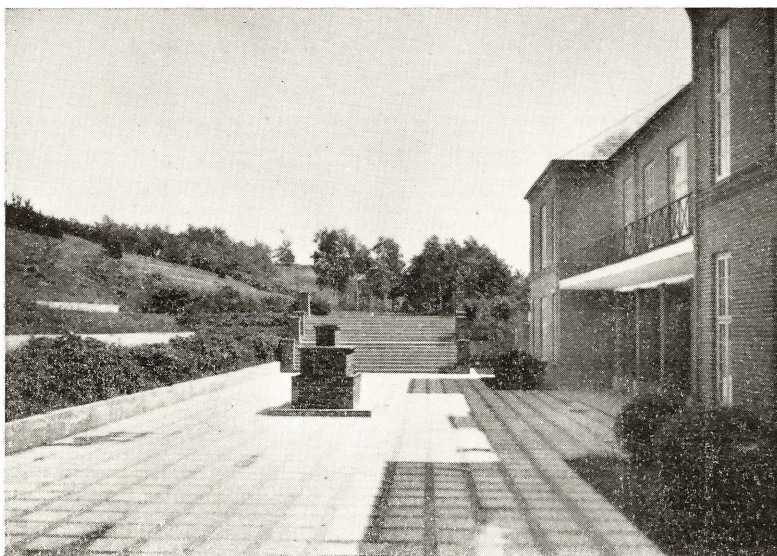
Endelig udgav jeg i Aaret 1942 „Ryomske Sange og Melodier“, der indeholder de vigtigste af de Sange, der er blevet til her paa Skolen.

De Problemer, min Broder ellers beskæftigede sig med vedrørende Skolen og Undervisningen, faar man det bedste Indblik i ved at læse det Mindeskrift, som blev udgivet til hans Ihukommelse af Skolen i Aaret 1940. Han beskæftigede sig meget med et nyt Fag: Økonomi, for hvilket der er redegjort i Mindeskriftet.

Samtidig arbejdede min Broder med Skolens Elever rent psykologisk. Han talte med dem, udviklede deres Ansvarsfølelse, og som et Led i den Bestræbelse maa Skolens Embedsmandssystem ses.

Skolens niende Klasse afgiver de Embedsmænd, som tager Del i Skolens daglige Administration. Hvert Aar paa niende Klasses sidste Skoledag, før Eksamen tager sin Begyndelse, udnævnes næste Aars Embedsmænd blandt 8. Klasses Elever, og de gamle Embedsmænd faar deres Afsked. Denne Akt foregaar under højtidelige Former. Embedsmændene nævnes nu i Rangorden:

1. *Duksen.* Han ringer Timerne ud og ind. Han opnaar den Ære at faa sit Billede ophængt paa øverste Gang i den gamle Skole og faa sit Navn indgraveret paa Klokken.
2. *Sekretæren.* Han har sit Arbejde paa Kontoret.
3. *Hushovmesteren.* Han har al Orden paa Gange og Trapper under sig og raader desuden for Underklassernes Fritimer.
4. *Dørvogteren.* Han passer østre Dør og Gang.
5. *Annexdirektøren.* Han passer vestre Dør og Gang, desuden Gymnastiksalens Omklædningsrum og Badeværelser.
6. *Tegneinspektøren.* Han passer Tegnerlokalet.
7. *Laboranten.* Han passer Fysiklokalet og Vandvæsenet.
8. *Kortbevareren.* Han passer G. H.
9. *Konservatoren.* Han passer Samlingen.
10. *Registratoren.* Han passer Elevregistret, indsamler Vidnesbyrdene, indsætter Prøverne saavel i Registerskabet som i Klasseskabene.
11. *Færdselsbetjenten.* Han har sin Plads paa Vejen.
12. *Depotforvalteren.* Han indsamler hver Dag efter Skoletid „glemte Sager“, som han anbringer i Depotet. Næste Dag møder han med dem i Foredragssalen, hvor de uddeles.

Skolegaarden

DER BYGGES

Det gik godt paa Ryomgaard Realskole. Elevantallet voksede, og den gamle Skolebygning — Sydfløjen paa den nuværende Skole — var ved at blive for lille. Tanken om at udvide beskæftigede min Broder meget. Der var blevet gjort noget, idet „Postens Hus“, som laa Vest for Skolen, og som oprindeligt var blevet opført af Hr. Hakon Kirkegaard, var blevet erhvervet og under Navnet Annexet delvis benyttet til Skolelokaler. Men det var ikke nok. Skolen havde paa det Tidspunkt 205 Elever, og der var ikke Plads nok. Desuden mente min Broder, at det ikke var tidssvarende, det vi havde, og skulde der bygges, skulde der bygges stort. Tegningerne forelaa. De var udførte af Arkitekt Sørensen, Hadsten, efter min Broders Anvisning. Der er Plads i den nye Skolebygning, men en nærmere Beskrivelse af den anser jeg for unyttig, den kendes jo af alle.

Der fandt ingen Indvielse Sted. Ved Rejsegildet talte Seminarieforstander Høirup, Ranum, samt min Broder og jeg. Min Broder var imod al Form for offentlig Fest, og vi indviede selv i Stilhed vor nye Skole. Vi holdt Juleafslutning i den første Gang i Julen 1933.

Bakkepartiet foran Skolen foregik forskellige Forandringer, og det ligger nu som tænkt.

DU KAN IKKE TAGE DET MED DIG

GYMNASIESAGEN

Ryomgaard Realskole, som den nu laa, var min Broder saare kær, og Tanken om at bevare sit Værk betog ham mere og mere. Han vilde ikke, at Skolen nogensinde skulde blive en Handelsvare, og den Mulighed kunde jo indtræffe, naar baade han og jeg ikke mere levede. Det var Overvejelserne angaaende dette Problem, der førte til Gymnasiesagen.

Egentlig begyndte det med, at min Broder den 12. Juni 1932 — altsaa før den nye Skole blev bygget — forespurgte Undervisningsministeriet, om Staten vilde overtage Skolen som Arv efter ham og drive den som Realskole. Den 26. Januar 1933 modtog han Svar fra den daværende Undervisningsminister F. Borgbjerg. Ministeren skrev, at man anerkendte den smukke Tanke, der laa bag, men man maatte meddele, at Staten ikke kunde overtage og drive Realskolen, da Staten efter den nuværende Ordning ikke overtog og drev Realskoler. Saa opstod Tanken om at tilstille Staten et Forslag, hvorefter der straks kunde oprettes et Kostskolegymnasium — eller alm. Gymnasium. Min Broder henvendte sig til Folketingsmand Frants M. Mortensen og Landstings-

mand, Amtsskolekonsulent Stegger Nielsen, og der blev sammenkaldt til et Møde med Amtets Rigsdagsmænd. Dette Møde fandt Sted paa Højskolehotellet i Randers den 24. August 1936 og resulterede i en Henvendelse til Kommissionen angaaende Statens Gymnasieforhold. Man anmodede Kommissionen om at tage min Broders Forslag ind under Overvejelserne og om snarest ved Besøg paa Skolen at erkyndige sig om Tilbudets Værdi. Den 14. September 1937 sammenkaldtes der til et Møde paa Ryomgaard Realskole. Det var dengang Befolkningen, det gjaldt. Mødet, som ikke var særlig godt besøgt, resulterede i, at der blev nedsat et Udvalg til at arbejde videre med Sagen. Udvalgets Formand blev Skovrider Paul Jensen, Gl. Estrups Skovgods. Udvalget arbejdede meget energisk, og dets Formand lagde personlig et stort Arbejde for Sagen. Denne blev ført frem i Folketinget den 3.-11. af Foget og M. F. Mortensen, og den 17.-11. talte baade Knud Kristensen og Boeck-Hansen for Sagen i Tinget. Udvalgets energiske Formand udsendte til jyske Sogneraad et Opraab sammen med en Tilkendegivelse om, at man ønskede Sagen gennemført, og Hundreder af jyske Sogneraad skrev under.

Sagen havde en god Presse, og Stemningen for dens Realisation var ikke ringe. Undervisningsminister Jørgen Jørgensen aflagde et Besøg paa Skolen, og tilsidst kom Statens Gymnasieudvalg. Dette besøgte Skolen, men kom desværre ikke op paa Bakken, da det den Dag var Regnvej. Man samledes tilsidst i Skolens Kontor, hvor ogsaa det lokale Udvalg var tilstede. Borgmester Kaper, som var Medlem af Statens Udvalg holdt ved denne Lejlighed en meget smuk Tale for min Broder, og Kommissionen var i det hele taget meget anerkendende overfor, hvad de saa. Naar Planen alligevel ikke blev realiseret, var Aarsagen den, at Kommissionen var af den Opfattelse, at Landet i Forhold til sit Indbyggerantal var dækket med Kostskoler. Det gav Kommissionen Udtryk for under Besøget, og da den rejste, var min Broder og jeg klar over, at Tilbudet ikke vilde blive anbefalet af Kommissionen, og at Sagen dermed var faldet.

Der er mange, der overfor mig har givet Udtryk for den Antagelse, at min Broder personlig tog sig Sagens Forlis nær. Jeg vil derfor her meddele, at det gjorde han paa ingen Maade. Der var gjort et Forsøg paa at faa Skolen bevaret samtidig med, at det blev muliggjort for vor Egn at faa en Statskostskole. Det lykkedes ikke, og saa var der ikke mere at sige om den Sag. Der er jo andre Veje at gaa for at faa en Institution som Ryomgaard Realskole bevaret for Eftertiden.

Min Broder var, medens Sagen angaaende Gymnasiet stod paa, syg, og som Tiden gik, forværredes Sygdommen. Den 4. Januar 1939 lod han sig indlægge paa Skodsborg Kuranstalt for at gennemgaa en Under-

søgelse. Det viste sig, at hans Sydom var uheldbredelig. Han bar sin Skæbne med stor Sjælsstyrke. Den 23. Januar kom han hjem, og den 24. døde han. En stor Lærer og et stort Menneske var ikke mere, men han vil mindes længe. Gamle Elever satte ham et Minde paa Bakken — en stor Granitblok med hans Billede i Bronze. Paa Stenen findes følgende Indskrift:

MED TANKENS KLARHED: VILJENS VÆGT
HAN PRÆGEDE DEN UNGE SLÆGT

* * *

MED IDEALETS ILD I VOLD
HANS KÆRLIGHED BLEV ALDRIG KOLD

* * *

MED KÆMPEHAAND PAA SKOLENS ROR
HAN VISTE VEJ: HAN SATTE SPOR

Ved Aarsafslutningen 1939 afsløredes hans Mindesten. Søren Vester-Petersen, Formand for Ryomgaard Realskoles Elevforening og Arvtager af min Broders Fag, holdt Afsløringstalen. Dernæst talte min Broders gamle Ven, Amtsskolekonsulent, Landstingsmand Stegger Nielsen, og sluttelig talte jeg selv. Min Tale var et Digt om min Broder og om vort Samarbejde, og med dette Digt slutter jeg min Beretning:

Tit sad vi i Skolegaarden, sad i Læ af Skolens Lind,
talte sammen — Dagens Drømme bar ind til os Dagens Vind.
Stærke Syner saa vi svinge sig som Ørne imod Solen,
og vi hørte Strenge klinge: Mægtig, høj og bred staar Skolen.

Tit vi gik i Skolens Sale hist bag Skolens høje Mur,
talte sammen. — Stærke Syner brød sig frem af Fangebur.
Og vi saa den Lykke funkle, der gør Helg af alt det søgne,
den, der spreder alt det dunkle: Glædens Glans i Barneøjne.

Og saa knyttede vi Næven, og saa gik vi ud i Bakken,
sled med Hakke, Skovl og Spade. Arbejdsglæden, den var Takken.
Kun til Tankerne vi lytted. Dagens Drøm blev os til Sange,
bød os, mens vi Bakken flytted: Blomstre skal de øde Vange.

Alt det herlige og skønne, vi har tænkt og drømt og vundet
skyldes dig, for du brød Vejen. Og som Aarene er svundet
har du ved din stærke Vilje ført dit Skib mod Lysets Strande.
Gerningsglædens gyldne Lilje kransede din brede Pande.

Men for Stormens Vælde falder Egen i de vilde Skove.
Du er gaaet træt til Hvile, men med Hæder kan du sove.
Tiden gaar, og Tiden kommer; sene Tider skal dog sande,
her har Mandevilje virket. Det, der her er skabt, skal stande.

Den første Bog af Ryomgaard Realskoles Saga er skrevet.

Erik Munch.

RYOMGAARD OG AARHUS

EN GAMMEL FORBINDELSE

Af Lektor *Regnar Knudsen*, Aarhus

Siden Ryomgaard Realskoles Grundlæggelse har Aarhus Kathedralskole modtaget mange af Skolens Elever i Gymnasiet; de har altid været flinke, og flere har hørt til Kathedralskolens dygtigste Elever. De har heller ikke glemt deres gamle Realskole, der gav dem et saa godt Grundlag og navnlig saa god en „Aand“.

Forbindelsen mellem de to Steder, ikke just de to Skoler, er i midlertid af gammel Dato og har i et Par Aarhundrede været betegnet ved et af Kathedralskolens ældste Legater, det Fogh-Wilsterske, der bortgives af Ejeren af Gl. Ryomgaard.

I denne Forbindelse kan det maaske være paa sin Plads at give Herregaardens Historie i Hovedtræk, idet vi begynder med den gamle Landsby, der gav Gaarden Navn.

Dens Navn skrives i 1479 Ryydum, i 1574 Ryum og er et Rydningsnavn, men dog ikke saa gammelt, at det kan tilhøre ældgamle Navne paa -um af -heim (Vium o. l.); det skrives ogsaa „Ryen“ og maa sidestilles med Navnet Rødding, der heller ikke kan høre til de gamle, ja endnu ældre Stednavne paa -ing. Den har antagelig ligget omtrent paa Stationsbyens Plads.

De ældste Efterretninger gælder dog ikke Landsbyen, men dens Kirke, der kom til at ligge et godt Stykke østligere, idet Rigshofmesteren Hr. Otte Nielsen Rosenkrantz og Hustru 1458 opførte Marie Magdalene Kirke „i thet sted som skow og træ stodhe“, og som de havde ladet borttrydde.

Kirken er opført paa en Sokkel af Granitkvadre fra en ældre Kirke eller et Kildekapel ved Helligkilden „Marie og Magdalenes Kilde“,

efter Sagnet opkaldt efter to Jomfruer, der som Tak for deres Helbredelse opførte Kapellet. Omkring den nye Kirke opstod der da en ny Landsby „Marie Magdalene“, kaldet „Marmelene“, saa Kirken har virket bydannende.

Det ligger da nær at antage, at Rosenkrantzerne fra Hevringholm ogsaa har haft Ryum og dens Hovedgaard, ligesom de trods Aarhusbispens Jens Iversen Langes Modstand havde Kaldsret til Kirken; i dennes Apsis er under et Dommedagsbillede malet Otte Rosenkrantz' og Else Krognos samt Aarhusbispens Ulrik Stygges Vaaben; han var Biskop Jens' Forgænger (1423—49).

Gaardens Gods har antagelig ligget under Bjørnholm (Høgholm), der efter Hr. Otto Nielsen tilfaldt hans Søn og Sønnesøn, hvis Søn døde barnløs 1561, hvorefter Arven blev delt; men sikkert er det, at Ryum Hovedgaard som Arvegods tilhørte Hr. Ottes Sønnedatter Birgitte Rosenkrantz, der 1576 ægtede Magnus Juel til Asmild Kloster, hvor han døde pludselig 1605 efter et Maaltid, „som var krydret med mange smukke Ord og Taler“. Han byggede Kirkens Taarn, og paa dens Altertavle findes Ægteparrets Navne med Aarstallet 1593.

Ejerne af Ryumgaard har sjældent spundet Guld ved den, og han døde meget forgældet, saa at hans Enke for at tilfredsstille Kreditorerne atter og atter maatte sælge væk af sit store Jordegods. Hun solgte den da til sin Broder, der straks efter overlod den til Axel Galt, som ogsaa sad daarligt i det, saa at hans Arvinger gik fra Arv og Gæld. Derefter synes den at være kommet til Jørgen Marsvin til Nørlund, hvis Datter var gift med en norsk Adelsmand Gudde Galt, der indtil 1613 skriver sig til Ryumgaard.

Den gamle jydsk Slægt Kruse rykker nu ind paa Ryumgaard med Enevold Kruse til Hjermelevgaard (Vendsyssel) og senere til Stenalt; hans Enke Else Marsvin har Gaarden og efter hende Sønnen Jørgen Kruse (†1668), hvis Arvinger maatte fragaa Arv og Gæld efter ham, rimeligvis fordi han havde forbygget sig paa Opførelsen af den nye Ryumgaard lidt nordligere end det ældste, der efter Fundamenterne at dømme laa tæt ud til Kæret paa Holmens eller Halvøens Sydside; ogsaa de onde Aar efter Svenske-Krigene kan have bidraget dertil. Jørgen Kruse er altsaa det ældste Ryumgaards Bygherre, idet han først byggede Ladegaarden med den smukke treskibede Højrumslade og planlagde, men kun delvis gennemførte et trefløjet Borganlæg, hvis Nordfløj var det nuværende Hovedhus, og hvis Sydfløj næppe nogensinde er blevet rejst paa de endnu mærkbare Fundamenter. Paa det nordøstre Hjørne var der et ottekantet Taarn, hvis Fundamenter endnu findes.

Ved Ombygning o. 1770 blev dette Anlæg stærkt omdannet, men den østre Del af Hovedhuset og den korte Østfløj tilhører Jørgen

Kruses Hus, og hans og hans Hustru Beate Bülow's Navne findes paa Sandstensportalen over Hoveddøren med Aarstallet 1643.

Med Jørgen Kruse er de adelige Herremænds gyldne Tid forbi, og de borgerlige Godsejere rykker o. 1660, samtidig med Enevældens Indførelse, ind paa Ryumgaard; det er studerede Aarhusborgere, direkte eller indirekte knyttet til Byen, der i det næste Aarhundrede kaster en vis Glans over Ryumgaard.

Den første var et Medlem af en lærd Aarhusfamilie, Magister Laurids Jensen Bording (1610-77). Slægten har Navn efter Landsbyen Borum (N. f. Aarhus), der oprindeligt skrives Bordhorn, senere udtalt Borrum eller Boring, idet Endelserne -um og -ing sammenblandes (jfr. Labing af opr. Labum); den hørte til de mange indflyttede fra Omegnen, der tog Navn efter deres Hjemstavn, en Navneskik, man maatte ønske endnu mere Fremgang end sket i vore Dage til Afløsning af de altfor mange -sen Navne: jfr. Mallings, Wissings, Basballe o. lign.

Laurids Bording var Søn af Raadmand Jens Bording. 1631 blev han Student fra Kathedralskolen og var nogle Aar Hører paa Herlufsholm, men derefter Hovmester (Huslærer) for unge Adelsmænd paa Rejser i Udlandet, særlig i Holland, England, Frankrig, Italien og Sweitz - ligesom senere Holberg. Han var en kort Tid knyttet til Sorø Akademi som Professor i Historie, men opgav snart dette Embede, da han blev Lektor i Theologi ved Domkirken, det Embede hans Bedstefar havde haft, og det Maal han havde stræbt efter, som det fremgaar af Breve fra ham til hans berømte Bysbarn Arkæologen Ole Worm; hans Ønske om at bo i sin Fødeby, hvortil han var knyttet ved Slægts- og Venskabsbaand, var samtidig blevet opfyldt.

I Aarhus levede han stille og roligt til 1674, da han følte sig træt og opgav sit Embede for at trække sig tilbage til det ny erhvervede Ryumgaard. Han var gift med Ingeborg Broberg, Datter af Borgmester Rasmus Nielsen Broberg (efter Brobjerg, i den nuværende Frederiksgade) og blev meget velhavende.

Ejerne af Ryumgaard havde nemlig i Aarenes Løb laant Penge af den rige Aarhusfamilie og ikke mindst af den lærde Magister Bording, og da Arv og Gæld blev fragaaet efter Jørgen Kruse, maatte han selv „efter Tidernes Beskaffenhed tage Ryumgaards Hovedgaard med al sin Tillæg og Rettighed samt noget derhos omliggende Jordegods i Betaling for mine udlaante Penge“. For sig og sine opnaaede han ved kongelig Gunst at faa adelige Privilegier for sit Jordegods ligesom Københavns Borgere.

Paa Ryumgaard tilbragte han sine tre sidste Leveaar, svækket af Alder og træt af sine mange Udenlandsrejser mere end af sit Embede, der faktisk var en Sinekurepost.

Hans Enke overlevede ham til 1709, medens hans eneste Søn, den ugifte Dr. jur. Rasmus Bording sad som Ejer til 1703. Ti Aar efter købte hans Datter Magdalenes Mand Etatsraad Peder Fogh de andre Arvinger ud.

Han tilhørte Enevældens nye Borgeradel og var Søn af Borgmesteren i København Jørgen Fogh, som var gift med en Søster til Griffenfeld.

Borgmester Jørgen Fogh var imidlertid ogsaa i Aarhus, hvor hans Fader var Købmand, og derfra stammer vel ogsaa Sønnens Forbindelse med Familien Bording. Han blev indviklet i sin Svoger Griffenfelds Affærer, idet et Vidneudsagn gik ud paa, at „Fogh havde sine Hænder i Griffenfelds Sager, naar noget var at fortjene“, men naar han blev dømt paa saadanne Vidnesbyrd om „Underslæb“, har de næppe haft meget at betyde; Dommen skulde i Strengthed svare til Svogerens: „han skulde miste to Fingre, staa et Kvarter i Halsjern, føres ud af Byen af Bøddelen og evig forvises af Riget“.

Dommen blev dog formildet til Forvisning til Aarhus, hvor han døde 1685 „af Græmmelse“, som det siges.

Hans Søn Peter Fogh mente, at naar han selv havde nydt saa mange Begunstigelser af Regeringen, var det fordi den vilde oprette, hvad en tidligere Regering havde forbrudt mod hans Fader.

Peter Fogh (1675-1753) blev 1696 Hører ved Aarhus Kathedral-skole; efter 10 Aars Forløb opgav han dog denne uanseelige Stilling, da et rigt Giftermaal befriede ham fra at tjene Brødet; han ægtede nemlig Ejerinden af Ryumgaard, den 15 Aar ældre Magdalene Bording († 1720); 1707 lod han sig optage i Adelsstanden, 1724 blev han Justitsraad og Højesteretsassessor, 1735 Etatsraad og døde 1733 efter længere Tids Svagelighed, siddende i sin Lænestol. Han var tre Gange gift, men barnløs; over sine Hustruer satte han et Epitafium i Kirken med en lang Indskrift paa blomstrende Latin for hver af dem.

Peder Fogh var en videnskabelig dannet Mand med mange literære Interesser, især for Fædrelandshistorie; han efterlod sig ganske vist ingen lærde Skrifter, men en omfattende Brevveksling med mange af Datidens lærde, der tit vidner om Humor. Han var en meget beskeden Mand og fandt ikke sig selv værdig til at optages som Medlem af det Kgl. danske Selskab, som han havde skænket flere Gaver, saaledes Biskop Bircherods kostelige Dagbøger, som han derved reddede fra Tilintetgørelse.

Af sine rige Midler stiftede han et Legat paa 3000 Rdl., som af hans Svigersøn og Efterfølger Jørgen Fogh-Wilster blev forhøjet til 3500, hvis Renter skulde anvendes til Skolehold i Marie Magdalene, i

Nimtofte og Ebdrup, til de fattige paa Godset og i Aarhus, til en Student og Discipel i Aarhus Kathedralskole.

Hans Søstersøn havde sammen med sin Moder Admiralinde Wilster boet hos ham i hans sidste Aar; han fik ham 1747 ophøjet i Adelsstanden under Navnet Fogh-Wilster paa hans Ansøgning og paa Grund af de Wilsteres Fortjenester i Krigstjenesten.

Hans Enke Anne Marie Galthen giftede sig med Oberstløjtnant Palle Krogh v. Hoff (1717-99), der sammen med sin Broder Ritmester Hoff til Silkeborg en Tid ejede Høgholm.

Oberstløjtnant Hoff byggede det nuværende Ryumgaard, idet han opførte Hovedbygningens Vestparti, der tydeligt ses sammenbygget med Jørgen Kruses Østparti.

Med Jørgen Fogh-Wilster var Aarhusborgernes Saga ude paa Ryumgaard.

EN DANSK STATSMANDSSKÆBNE

Af Inspektør *M. Dynesen*

Engang for meget længe siden boede der i København en rig og velagtet Vinhandler, der hed Peter Motzfeld. Han havde en Datter, der hed Marie. I sin Butik havde han en Kommis, der hed Joakim Schumacher, men Københavnerne kaldte ham Jokum Skomager. Han var kommet nede fra Bergedorff ved Hamborg. Joakim og Marie forelskede sig i hinanden, giftede sig og slog sig ned som selvstændige Vinhandlende paa Hjørnet af Købmagergade og Løvstræde, hvor der forøvrigt er Vinhandel endnu.

Den 24. August 1635 fik de en Søn, som efter Bedstefaderen kom til at hedde Peter. Da Drengen var lidt over fire Aar, begyndte han at gaa i Skole. Men senere blev han undervist i Hjemmet. Han var noget i Retning af et Vidunderbarn, han skulde snarere holdes tilbage end tilskyndes. Allerede elleve Aar gammel gav han Bevis paa sin Dygtighed. Sjællands Biskop, Jesper Brokmand, skulde udnævne nogle Doktores udi Teologien, og ved en saadan Lejlighed var det Skik, at en Skolediscipel fremsagde de Emner, som Doktorerne skulde tale om, inden de blev udnævnt. Jesper Brokmand valgte sin Slægtning Peter til dette Hverv, og han ikke alene fremsagde Emnerne, men holdt først en Tale og forklarede derefter hvert Spørgsmaal grundigt.

Tolv Aar gammel blev han Student som Nr. eet af to og tredive. I sit første Studenteraar forsvarede han tre forskellige Skriftsteder. Rigets Kansler, Sehested, skrev ved en af disse Disputatser: „Denne Yngling er født enten til Fædrelandets store Gavn eller til at volde Uroligheder“.

Et Par Aar efter døde Joakim Schumacher, og Peter kom nu i Huset hos Jesper Brokmand, som underviste ham i østerlandske Sprog, navnlig hebraisk. Kong Frederik den Tredie, der selv var en lærd Mand, kom jævnligt paa Besøg hos Brokmand og lagde der Mærke til den

smukke Dreng. Peter maatte nu oversætte og forklare noget hebraisk for ham, og Kongen begejstredes saadan over hans Dygtighed, at han bevilgede ham tre Hundrede Rigsdaler aarlig i fire eller fem Aar til at studere i Udlandet for. Foreløbig blev han dog hjemme og studerede især Lægevidenskab. Den lærde Professor i Anatomi ved Københavns Universitet, Thomas Bartholin, siger om ham: „Denne Yngling hører ikke til de almindelige. Han viser sig før Aarene som en Mand. Et Geni som hans lover Fædrelandet store Ting og giver sig ikke af med det ubetydelige“. 1652 døde Brokmand og Aaret efter tog Peter, atten Aar gammel sin teologiske Embedseksamen. Saa rejste han til Udlandet. Da han var velhavende, kunde han selv bekoste sin Rejse og leve og optræde som en Kavalier, hvad der sikkert passede ham godt. Først tog han til Holland, hvor han studerede i Leyden, saa videre til England, til Oxford. Han skriver til en af sine gode Venner, Jørgen Rosenkrands: „Naturen betroede mig en Aand, som har Kraft til at svinge sig op over de høje Træer paa sit Fædrelands Olymp“. Her i England oplevede han de store Omvæltninger ved Cromwells Død og Karl den Andens Tronbestigelse. Fra Oxford drog han til Paris. Her optraadte han fint og fornemt, ringeagtede Borgerne og kaldte sig Herre af Motzfeld. Hans Studier gjaldt nu mest Statsvidenskab, thi med Enevældens Indførelse var der nu ogsaa Adgang for de borgerlige til at komme frem til de højere Embeder. I Paris havde han ret Lejlighed til at studere Enevældens Virkninger og Udtryksformer. 1662, efter otte Aars Fraværelse vendte han tilbage til Danmark. Men der var ingen der havde Brug for den lærde unge Mand. Endelig blev han dog Skriver hos en af Ministrene, Holger Vind. Han skulde have to Hundrede Rdl. aarlig og al Ophold frit. Da Holger Vind i en vigtig Sag sendte Schumacher til Kongen, lykkedes det ham at henlede Majestætenes Opmærksomhed paa sig. Dermed var hans Lykke gjort. Han fik Opsyn med Gehejme-Statsarkivet og det kongelige Bibliotek. Lønnen var otte Hundrede Rigsdaler. Den lærde Konge forstod at sætte Pris paa sin lærde Bibliotekar. Schumachers Forbindelser med udenlandske Lærde kom ham til god Nytte nu ved Anskaffelsen af nye Bøger. Kongen færdedes meget i sit Bibliotek og talte meget med Schumacher. Da han saaledes havde rig Lejlighed til at vise sin store Kyndighed i Statssager, varede det ikke længe, før han droges over i Statsstyrelsen. 1665 udnævntes han til Kongens Kammersekretær (Kabinettssekretær). Aaret efter kom han ind i „Danske Kancelli“. 1668 blev han Kancelliraad og Aaret efter Assessor i Statskollegiet og Højesteret. Det var i disse Aar, han udarbejdede Kongeloven. Den borgerlig fødte Mand færdedes nu alle Vegne i de adelige Kredse og betragtedes som Ligemand. Han førte nu en Kavalers hele Tilværelse.

Den 6. Februar 1670 blev Kongen heftig syg. Da han var klar over, at han ikke stod det igennem, lod han Schumacher kalde. Han gav ham Rigsklenodierne, Krone og Scepter, og bad ham levere dem sammen med Kongeloven til Kronprins Kristian, naar han overtog Regeringen. Schumacher gjorde, som hans Herre havde bedt ham om.

Kristian den Femte var knap fire og tyve Aar gammel. Han var godmodig og opfarende. Han havde hverken store Evner eller nogen fast Karakter, men lod sig gerne lede af sine Omgivelser. Frederik den Tredies bedste Mand havde været Kristoffer Gabel, men kort efter Tronskiftet 1670 dannedes der en Forbindelse mellem Kristian den Femtes Halvbroder Ulrik Frederik Gyldenløve, Frederik Ahlefeldt og Schumacher, og disse tre styrtede nu Gabel og tog selv Magten. Hverken Gyldenløve eller Ahlefeldt egnede sig for den daglige Statstjeneste. Det blev derfor Schumacher, der fik Hovedindflydelsen paa Kongen. Og Majestæten overlod gerne Statssagerne til ham, saa han kunde hengive sig til sine Yndlingsbeskæftigelser, Jagt, Ridning, Troppemanøvrer og lignende. Schumacher var nu Kammersekretær, Oversekretær i Kancelliet og Sekretær i Gehejmekonceilet. Som Kammersekretær førte han Kongens direkte diplomatiske Korrespondance, som Oversekretær i Kancelliet førte han Regeringens indenrigske Korrespondance angaaende Justits- og Politivæsen, Kirke- og Skolevæsen samt den almindelige indenrigske Forvaltning (der var ved Enevældens Indførelse oprettet et Skatkammerkollegium, et Krigskollegium og et Admiralitetskollegium. I Spidsen for hvert Kollegium stod en Præsident, og Medlemmerne kaldtes Deputerede eller Kommitterede. Kancelliet bestod af Kansleren, Oversekretæren og et Antal Sekretærer. De udfærdigede og renskrev Kongens Regeringsskrivelser og benyttedes i diplomatiske Sendelser). Ved Tronskiftet 1670 oprettedes et Gehejmekoncil. Det bestod af Regeringens øverste Embedsmænd, Cheferne for Kollegierne og andre. Alle udenrigske Sager, der var forberedte i det tyske Kancelli (Udenrigsministeriet), gik gennem Geheimekonceilet, ligeledes Sagerne fra det danske Kancelli, og hvis Kongen forlangte det endvidere Sagerne fra Rentekammeret og fra de militære Kollegier. Da Schumacher ogsaa var Sekretær i Geheimekonceilet, kunde han altsaa udøve Indflydelse paa alle Grene af Statsforvaltningen.

Det er naturligt, at en Mand i saa høje Stillinger efterhaanden maatte blive en rig Mand. Hans Indtægter var nu steget til 22000 Rdl. om Aaret. Desværre maa det indrømmes, at en Del af disse Indtægter erhvervedes paa ulovlig Vis ved Salg af Embeder. Men som en Slags Undskyldning kan man jo sige, at han fulgte Tidens Skik og Brug. I 1670 giftede Schumacher sig med Kathrine Nansen, en Sønnedatter af den berømte Borgmester Hans Nansen. Hun bragte ham en Medgift

paa 60000 Rdl. Desuden blev han derved beslægtet med flere berømte Mænd, blandt andre den store Læge og Oldforsker Ole Worm. En stor Del af Schumachers Penge var sat i Jordegods og i 1671 fik han Tønsberg med Sem Kongsgaard i Norge. Dette Gods blev nu kaldt Griffenfeld, og Schumacher optoges i Adelsstanden under dette Navn. Ved Indstiftelsen af Dannebrogordenen samme Aar fik han Storkorset. Men Aaret efter døde hans Hustru, hvorover han sørgede dybt og oprigtigt. Hun havde skænket ham en Datter. Han kastede sig nu med forøget Iver over Statssagerne. Blandt andet tog han fat paa at faa udarbejdet en almindelig Lov, der kunde afløse de gamle Landskabslove. Arbejdet blev ikke fuldført under hans Styre, men udkom senere som Kristian den Femtes danske Lov.

I Udlandet lagde man Mærke til den dygtige Statsmand. Kejser Leopold af Tyskland udnævnte ham til tysk Rigsgreve. Ludvig den Fjortende sagde til den danske Gesandt: „Jeg maa nødvendigvis bevidne Eder min ubegrænsede Højagtelse for den danske Kansler. Han er unægtelig en af Verdens største Ministre“.

Den 26. November 1673 udnævntes Griffenfeld til Rigskansler, Greve og Ridder af Elefanten, og hans norske Gods ophøjedes til et Grevskab. Hans Vaaben var en kronet Guldgrif, der holdt en Hellebard. Ved Kansleren Peder Reedtz's Død 1674 blev Griffenfeld Storkansler og Præsident i Statskollegiet og Højesteret. Dermed var han steget saa højt, som et almindeligt dødeligt Menneske kan naa. Skal vi oversætte hans forskellige Hverv og Titler til moderne Dansk, var han Statsminister, Justits-, Udenrigs-, Undervisnings-, Kirke-, Finans- og Indenrigsminister.

Den nye Greve elskede Pragt. Han kørte gennem Københavns Gader i en prægtig Karosse, som den spanske Regering havde foræret ham. Hans Tjenere var iført kostbare Dragter med Sølvgaloner. Naar han kørte til Kongens Slot, havde han altid fire Lakajer bag paa Vognen og to Pager foran. Og Vognen kørte lige ind i Slotsgaarden, medens de andre højtstaaende Embedsmænd stod af udenfor. Hans Bolig i København var et helt Palads. Den laa paa det modsatte Hjørne af Løvstræde, hvor hans Fader havde haft sin Vinkælder.

1674 købte Griffenfeld Samsø. Her havde der tidligere ligget to Borge: Brattingsborg og Visborg. Kongen befalede ham at optage disse Borge Navne i sin Titel. Den lød dermed saaledes: Greve af Griffenfeld og Tønsberg, Herre til Samsø, Brattingsborg og Visborg, Ridder af Elefanten og Dannebrog, Hans kongelige Majestæts Rigskansler, Gehejmeraad, Præsident i Stats- og Kancellikollegiet samt Højesteret, Befalingsmand over Tønsberg Amt og Patron for Universitetet i København.

Naar en Mand stiger saa hurtigt og saa højt op ad Rangstigen,

maa han betyde noget. Hvad var da Griffenfelds Betydning? To Mænd, Kristoffer Gabel og Griffenfeld, staar som dem, der væsenligst har befæstet og udviklet Enevælden. Gabel saa realistisk paa Regeringsforandringen. For ham betød Enevælden simpelt hen dette, at al Magt var overgaaet til Kongen, som skulde forstaa at benytte den og slaa al Modstand ned. Griffenfeld var mere Teoretiker og var af den Anskuelse, at Enevælden var overgivet Kongen af Folket ved en Overenskomst. Kongen var den absolutte Hersker over alle sine Lande, der derved blev helt ligestillede. Han oversaa derved det sønderjydske Spørgsmaal Betydning, saa Hertugdømmerne snarere gled bort fra Danmark end knyttedes nærmere til. Dertil er at bemærke, at sikkert heller ikke nogen anden dansk Statsmand paa den Tid havde Øjnene aabnede derfor. Det er en kendt Sag, hvorledes han skabte en ny Højadel, Grever og Friherrer, for derved at bryde den gamle Adels Magt. Han fik ogsaa skabt en ny Rangforordning, hvorved navnlig Embedsstanden hævedes. Hans Virksomhed som Rigskansler viser, at hans Evner ikke saa meget var reformatoriske som organisatoriske. Han synes i ikke ringe Grad at have manglet Initiativ og stod i den Henseende under Vennen Gyldenløve, men han besad en skarp Forstand, en hurtig Tilegnelsesevne, en Mængde Kundskaber og en stor Evne til klart at fremstille sine Tanker. Som Patron for Universitetet tog han sig varmt af Videnskaben og Aandslivet i det hele taget. Det var ham, der fik den lærde og berømte Niels Stensen kaldt hjem fra Udlandet. Nicolaus Steno, som hans latinske Navn var, havde studeret i Udlandet, blandt andet i Holland og i Paris. Her havde han gjort de Opdagelser, der gjorde ham verdensberømt, f. Eks. den store Spytkirtels Udførselsgang, Hjertets Muskulatur m. m. 1672 fik Griffenfeld ham nu hjem til København, hvor han blev udnævnt til Professor i Anatomi ved Universitetet. Her blev han dog ikke længe; thi han var under et fleraarigt Ophold i Italien gaaet over til Katolicismen, og nu kastede han sig over teologiske Studier, forlod Danmark igen og blev senere apostolisk Vikar for Norden. Han døde i Schwerin 1686.

Foruden at være Videnskabernes Ven tog Griffenfeld sig ogsaa varmt af Hærvæsenet og skabte en ganske udmærket og vel udrustet Hær. Ogsaa Flaaden gjorde han meget for. Her havde han faaet sin Broder Albert, adlet under Navnet Gyldensparre, anbragt. Gyldensparre var en meget dygtig Mand, som udførte et stort og fortjenstfuldt Arbejde i Flaadens Tjeneste.

Nogen virkelig stor Reform er ikke knyttet til Griffenfelds Navn. Naar man nævner ham som en af Danmarks største Statsmænd, tænker man gerne paa hans Udenrigspolitik. 1672 havde Ludvig den Fjortende begyndt den hollandske Hævnkrig sammen med Sverrig. Griffen-

feld vilde gerne holde Danmark neutral saa længe som muligt af flere Aarsager. For det første vilde han gerne have den danske Stats Stridskræfter bragt i forsvarlig Stand. Dernæst vilde han sikre sig Hjælp fra Frankrigs og Sverrigs Fjender. Men desuden spillede personlige Forhold i høj Grad ind. Under en Krig vilde det være andre Folk, der kom til at spille Hovedrollen, saa han kunde risikere at miste sin Indflydelse. Enkedronning Sofie Amalie arbejdede paa et Giftermaal mellem sin yngste Datter Ulrikke Eleonora og Karl den Ellefte af Sverrig, og Griffenfeld turde ikke miste den høje Dames Bevaagenhed, men en Krig med Sverrig vilde jo ganske sikkert forpurre Giftermaalsplanerne. Endelig tænkte han selv paa Giftermaal. Dronningen, Charlotte Amalie, vilde have ham gift med Prinsesse Lovise Charlotte, Datter af Hertug Ernst Gynther af Sønderborg, og modstræbende gik han med hertil. Bryllupsdagen var bestemt, Lykønskningerne begyndte at strømme ind. Prinsessen rejste saa ad København til for at holde Bryllup. Men da hun kom til Korsør, blev hun standset af et Bud fra Griffenfeld. Brylluppet maatte udsættes paa ubestemt Tid. Stor Skandale. Aarsagen til dette pludselige Brud kendes ikke, men antages at være en heftig Forælskelse i den skønne unge Prinsesse Charlotte af Tarent, som paa den Tid opholdt sig ved det danske Hof. Hun vilde dog ikke have den borgerlig fødte Minister, skønt Ludvig den Fjortende arbejdede stærkt paa, at denne Forbindelse skulde komme i Stand. Men netop af disse sammenstødende Aarsager blev Griffenfelds Politik stærkt vaklende og usikker. Kongen, der ønskede Krig med Sverrig, blev misfornøjet. Krigspartiet kunde let overtale ham, og Krigen begyndte.

Efter Kurfyrsten af Brandenburgs Raad vilde man angribe de svenske Besiddelser i Tyskland. Hæren blev derfor samlet ved Rendsborg. Men inden man drog ud, maatte man sikre sig mod den gottorpske Hertug. Griffenfeld fik ham indbudt til et Møde i Rendsborg, hvor man forlangte af ham, at han skulde slutte Forbund med Danmark mod Sverrig. Det vilde han ikke, og saa blev han fængslet og tvunget til at overlade sin Hær og sine Fæstninger til Danmark. Men under disse Forhandlinger fik Kongen paany Mistanke til sin mægtige Minister. Et Par Maaneder efter sendte han et Brev til Griffenfeld, hvori han advarede ham mod at tiltage sig en Myndighed, som ikke tilkom ham, og henstillede til ham at ændre sin Optræden over for den enevældige Majestæt. Men Griffenfeld agtede ikke paa dette Tegn paa begyndende Dalen, og Kongen behandlede ham da ogsaa med samme Venlighed som før. Da Griffenfeld under Belejringen af Wismar laa syg i sit Telt, kom Kongen og besøgte ham. Majestæten fik da Øje paa et Hul i Teltet, som han tilstoppede med sit Lommetørklæde, for at det ikke skulde trække paa den syge.

Man har tidligere ment, at det var en Intrige mellem Griffenfelds mange Misundere, der styrtede ham. Dette er dog forkert. Han faldt paa Grund af sine egne Fejl, og det var dygtige Mænd som Hertug Johan Adolf af Pløen og Grev Frederik Ahlefeldt, begge oprindelig hans gode Venner, der styrtede ham. De ansaa nemlig hans Udenrigspolitik for at være skadelig for Landet, ja landsforræderisk. Den 11. Marts 1676 blev Griffenfeld arresteret, senere paa Dagen overført til Kastellet. Alle hans Papirer blev beslaglagt. En Kommission undersøgte hans Forhold, men fandt intet graverende. Saa indkaldtes en berygtet tysk Jurist, Otto Mauritius. Under Forhørene udbad Griffenfeld sig sine Papirer, da han ikke erindrede sig alt, hvad man spurgte ham om. Det nægtedes ham. Anklagen lød først paa Modtagelse af Bestikkelser og Landsforræderi, senere anklagedes han ogsaa for ikke at have bevaret Statshemmeligheder og for i nogle Skrivekalendere at have udtalt sig nedsættende om Kongen. Det var værst med Bestikkelserne. De havde vel eksisteret før, men aldrig i saa udstrakt Grad, og hans nærmeste Omgivelser havde trolig fulgt hans Eksempel. Embedshemmelighederne var det ogsaa galt med, og de nedsættende Udtalelser om Kongen stod jo paa Prent. Men farligst af alt var dog Beskyldningen for Landsforræderi. Det var den der førte til den haarde Dom. Og dog har man aldrig, hverken den Gang eller senere, kunnet finde noget Bevis for hans Skyld. Han havde udvist stor Uforsigtighed, havde ofte handlet uden Kongens Vidende, og hans Udenrigspolitik havde ofte haft et tvetydigt Præg, men Landsforræder var han ikke.

Dommen kom til at lyde paa Tab af Ære, Liv og Gods. Kun Geheimeraad Kristen Skeel begærede sin Underskrift under Dommen udeladt, hvis den kom til at lyde paa Tab af Livet. Dommens Haardhed skyldtes, at Griffenfeld blev dømt efter Romerretten, der lægger Bevisbyrden over paa den anklagede, medens moderne Ret lægger Bevisbyrden hos den anklagende. Man maa huske, at Griffenfeld ikke havde Raadighed over sine Papirer. Ligeledes undlod man at indstævne de Personer, hvis Vidnesbyrd det især kom an paa, f. Eks. Grev Ahlefeldt. Vi ved, hvorledes Griffenfeld i sidste Øjeblik blev benaadet med livsvarigt Fængsel. Vi ved ogsaa, hvorledes Griffenfeld fandt Naaden haardere end Straffen. I fire Aar sad han nu i Kastellet. Vi véd ligeledes, hvorledes Kongen ofte savnede ham. Da hans Fjender derfor var bange for, at Kongen skulde benaade ham, og han igen skulde faa sin Magt tilbage, lykkedes det dem at faa ham flyttet til Munkholmen i Trondhjem Fjord. Naar Kongen under sit Besøg i Trondhjem 1685 ikke løslod Griffenfeld, skyldtes det sikkert Erindringen om en anden af Danmarks dygtige Statsmænd, Korfits Ulfeld.

Griffenfelds Datter Charlotte Amalie blev opdraget hos sin Farmoder. Til Formynder fik hun sin Farbroder Albert Gyldensparre og

Borgmester Hans Nansen, der jo var en Slægtning af hende. Dronningen, som hun var opkaldt efter, var meget velvillig over for hende. 1690 blev Charlotte Amalie Griffenfeld gift med Baron Frederik Krag til Stensballegaard ved Horsens. Han blev senere Geheimeraad, Stiftsbefalingsmand over Viborg Stift og Amtmand over Hald Amt. Gennem deres Børn er Borgmester Hans Nansen, Københavns Forsvarer og Frederik den Tredies gode Ven og Hjælper, saaledes Stamfader til Adelsslægten Krag-Juel-Vind-Frijs til Frijsenborg.

1698 fik Griffenfeld Lov til at flytte til Trondhjem paa Grund af sit svage Helbred, men han var stadig under Bevogtning. Den 11. Marts 1699 Kl. 9 døde Griffenfeld tre og treds Aar gammel. Det var netop den Dag tre og tyve Aar siden han var blevet fængslet paa København Slot. Hans Svigerson, Baron Krag, sørgede for, at Liget blev bragt til Jylland og bisat i Familien Krags Gråvkapel i Vær Kirke ved Horsens. Griffenfelds Statue staar i Rigsarkivets Gård.

Erik Munch

25 AAR

Den 1. August 1917 ansattes Hr. Erik Munch som Lærer ved Ryomgaard Realskole. Han var da — som for øvrigt alle, der havde deres Gerning ved Skolen — ganske ung. Skolen selv var jo ogsaa ung — kun fire Aar gammel.

To Aar senere i en Alder af 28 Aar — avancerede han til Inspektør.

Erik Munch havde tidligere forsøgt sig som Trafikmedhjælper ved Skagensbanen; men han ombyttede altsaa nu det grønne Signalflag med Pegepinden — hvis vi ikke tager meget Fejl efter Tilskyndelse fra den lidt ældre Broder Skolebestyrer Axel Munch. Maaske har det dog

ogsaa haft sin Betydning, at han var opvokset i Lærerhjemmet i Nørre Vinge.

Umiddelbart før Hr. Munch tiltraadte sin Gerning ved Ryomgaard Realskole, havde den nybagte Lærer ligget inde ved Sikringsstyrken — vistnok ved Kanonerne.

Han har tit til stor Morskab for sig selv og andre fortalt om, hvorledes hans Maade at holde Disciplin paa i den første Tid var mere præget af Militærvæsenet end af Skolevæsenet. Det ændrede sig dog meget hurtigt, og det viste sig snart, at Hr Munch var kommet paa den rette Hylde; for han kunde fortælle, og hvor han kunde synge! Der fandtes ikke de Vers i Agerskov og Rørdams Læsebøger, som Inspektøren ikke kunde Melodi til. Morsom var det ogsaa for Børnene at høre Fortællinger fra Djurslands Herregaarde og Præstegaarde. Senere er mange af disse Fortællinger samlet i den ryomske Diktatsamling.

Og saa var Inspektøren Digter og Komponist. Hans Ungdomsdigte er præget af stor Idealisme og Kærlighed til Livet og den Skole, som han viede sine Kræfter.

Det smukke Forhold, der herskede mellem de to Brødre Axel og Erik Munch, var iøjnefaldende og kunde tjene som Eksempel for andre. Det vil sikkert faa sin store Plads i Erik Munchs Erindringer, naar de engang udkommer. Her skal det blot nævnes. Der findes Ting, som udenforstaaende vanskeligt kan skrive om, uden at det virker, som naar en klodset Drengahaand befamler et Par Sommerfuglevinger.

Ved Skolebestyrer Axel Munchs Død i 1939 overtog Erik Munch Skolen, og det har ikke ført til noget Brud med Traditionerne - til stor Glæde for Forældre og gamle Elever.

Ogsaa for Ryomgaard By har Hr. Munch haft stor Betydning. Han har i en Aarrække været Byens „Borgmester“ og Formand i et Utal af Udvalg og Kommissioner.

Jubilæet - den 1. August 1942 - skulde have været fejret i Stilhed; men da det rygtedes, strømmede det ind fra fjern og nær med Blomster og Telegrammer til Villa „Blæsenborg“.

Vi gamle Elever ønsker ogsaa *til Lykke* og siger *Tak for de 25 Aar*.

Chr. Kjeldsen.

J. S. Magnusson.

EN MÆRKEDAG

Den 1. August var det 25 Aar siden, at Islændingen og Sprogmanden Jón Skuli Magnusson begyndte sin Lærervirksomhed ved Ryomgaard Realskole.

Hvad der i 1917 fik denne Mand til at flytte sine Teltpæle til den unge Skole, er et Spørgsmaal, som kun kan besvares ud fra Kendskab til bl. a. Skolens Forhistorie, men det er dog vist ikke forkert at antage, at Ansættelsen af den ny Lærerkraft var et Led i den faglige Konsolidering, som Skolebestyrer Axel Munch gennemførte i disse Aar. Hvorvidt Jubilaren selv tænkte sig, at Samarbejdet skulde faa en Varighed af et kvart Aarhundrede og mere, foreligger der intet om. . Nu er

dette Tidsrum imidlertid forløbet, en Kendsgerning, som ogsaa „R.R.E.“ ønsker at markere i sit Aarsskrift.

Det er 25 Aars fremragende og særpræget Virksomhed, som her er øvet. Maaske skal man høre til de noget ældre Aargange for at forstaa dette helt, men i 1917 og adskillige Aar derefter var det noget af et Særsyn, i en Tid, hvor Institutudtalen endnu beherskede megen Sprogundervisning, at se en Undervisning bygget op efter foneiske Principper og for det engelske Sprogs Vedkommende med korrekt Højen-gelsk som Forbillede. Ryomgaard Realskoles Elever har adskillige Gan-ge haft Lejlighed til at se Besøgende paa Skolen studse over, hvad de saa og hørte. Undertegnede erindrer to Tilfælde, hvor selv inspicerende Gæster ikke kunde skjule en vis Overraskelse. Første Gang var da i den fremmede traadte ind i Samlingen til den saakaldte 12-Sang, og en af de ryomske Sange blev sunget, ja sunget, saa det battede. Anden Gang var i Engelsktimen, hvor en Stribe Elever ved Oplæsningen præ-senterede en paa det nærmeste fejlfri Udtale af det fremmede Sprog.

Der gaar Sagn om J. S. Magnussons Sprogkendskab, og det vides, at han allerede i Starten afslørede sig som intet mindre end et Sprogfænomen. Denne Side af Jubilarens Personlighed er ved anden Lejlighed fremdraget af jævnaldrende og af Ligemænd inden for Sprog-forskningen. Man vil maaske spørge, hvorledes et Menneske, for hvem Sprogøre og hurtig Sprogtilegnelse er en Selvfølgelighed, i 25 Aar har kunnet undervise med store Resultater i Begyndelsesgrundene i Engelsk og Tysk. Svaret maa her blive: Ved en Fremgangsmaade, som for Ele-ven tog sig saaledes ud: Saadan lyder det; saadan skal Taleorganerne fungere; Gentagelse; Tegning paa den sorte Tavle, eventuelt med et etymologisk Sidespring; Gentagelse; Oversættelse; kras Indignation over uantagelige Præstationer - altsammen præget af en vis haandfast Hu-mor, som gav Undervisningen Kulør. Hvem følte sig ikke som stillet op mod Muren, naar det smeldede gennem Lokalet; impossibility - impos-sibility - en Kop Kamille - impossibility - og saa du!! eller I do I did I have done, I go I went I have gone - du kan tro, I'm glad you are not my son! Det var haabløst at søge at undvige, - og man fik lært en Masse Engelsk.

Et Kapitel for sig er J. S. Magnussons Forhold til sit andet Modersmaal, det danske Sprog, som hos ham har været og er Gen-stand for en, man fristes til at bruge Udtrykket Værkstedsbehandling, der lader hver Sætning fremtræde med forbilledlig Klarhed. Det gælder Afhandlingerne i Skolens Aarsskrifter, men Højdepunktet er dog Natur-digtet: „Her har fordem Havet fraadet“ og den mesterlige Oversættelse af Færøssangen: Eg oyggjar veit, sum hava fjøll. - Her møder os noget meget vigtigt for Forstaaelsen af denne Begavelses hele Struktur: en

oprindelig og dybtgaaende Musikalitet, som ikke alene omfatter Musikken som saadan - spil Massenet eller en af de store Slaver, og De har en Lytter - men ogsaa, og maaske først og fremmest al menneskelig Tales Tonefald og Rytme.

25 Aar er gaaet. Der er Grund til at lykønske Skolen som gennem J. S. Magnusson fik forøget Anseelse udadtil og indadtil modtog et væsentligt Bidrag til sit Særpræg, og der er Grund til at lykønske Jubilaren og takke for de mange Aars Arbejde i Skolen og i Sprogenes Verden. En markeret Personlighed, paa Sprogets Vegne til det yderste fordringsfuld mod sig selv og andre, men personlig fordringsløs; en skarp Intelligens, rank overfor Livets Tragik. Dertil trofast i Venskab.

Leif Birkelund.

ET KIG I GAMLE DOKUMENTER

„Nej, da jeg gik i Skole, da kan I tro...“ o.s.v. Hvor mange Samtaler begynder ikke med disse Replikker, og hvor mange ivrige Diskussioner afføder de ikke? Det er vist den almindelige Opfattelse, at Børn nu om Stunder har det meget bedre i Skolen end i gamle Dage. Gamle Dage! Hvor længe er det siden? Var det, da vi af Aargang 1920 gik i Skole i Ryom? For saa maa jeg som Lærer rigtig kunne udtale mig om Problemet. Tja, jeg er tilbøjelig til undertiden at synes, at Ungerne har det for godt i Sammenligning med, hvad vi maatte døje. Jeg skal nu ikke ved denne Lejlighed fordybe mig i Problemet. Jeg kom blot til at strejfe det, nu da jeg sidder og skal skrive et eller andet, der kan interessere gamle Ryomitter og kalde Minderne fra dengang frem.

Det var ogsaa vanskelige Tider i 1918-19, som det er nu i Dag. Men for Skolebørnene er Forholdene sandelig ikke saa lidt bedre end dengang. Skoletiden afpasses efter Forholdene, og Toggangen indrettes efter Skolegangen, der bliver taget Masser af Hensyn til den ny Generation.

Men kan I huske, den Gang vi maatte op i Vinterens Mulm og Mørke ved Sekstiden og med Toget for at begynde Skolen Kl. 11 og efter dens Slutning ved Femtiden atter rumle hjemad med tørveosende Lokomotiver for at komme hjem henad syv. Det var en rigtig Skoledag, den. Men vi tog det med Humør, og vi naaede alligevel det, vi skulde. Jeg mindes aldrig at have beklaget mig over den besværlige Skolegang, og overanstrengt blev jeg skam heller ikke. Jeg har tværtimod de bedste Minder fra den Periode. Morgentimerne paa Skolen, før Klokken ringede ind, var de allerbedste. Der blev læst Lektier og regnet Op-gaver og skrevet Stile, men vi havde da ikke været rigtige Skoledrenge, hvis vi ikke ogsaa havde „lavet Fest“, saa meget som Inspektionen altsaa tillod — og lidt til. Der opstod ved dette Morgensamvær et Kammeratskab, som det ellers ikke havde været muligt at etablere.

Et haandgribeligt Bevis herpaa har vi i „9. Kl.s Blad“, et Ugeblad, som jeg udgav det Aar, jeg gik i Niende. „Mester Erik“ eksisterede ganske vist, men det kom saa sjældent og tog sig efter Klassens Formening ikke med tilstrækkelig Frimodighed af de interne Anliggender, som vi kunde ønske behandlet. Bladet gik af som varmt Brød; det er jo altid interessant at have noget for sig selv. Forresten blev det opdaget og truet med Censur, men Tilliden til Redaktøren maa have været stor, for den traadte aldrig i Funktion. Naa, da Eksamenslæsningen begyndte for Alvor, svigtede Medarbejderne, og Redaktøren indstillede Udgivelsen. Der udkom ialt 17 Numre. Og for at give et Indtryk af Bladets Aand og Tone, gengiver jeg her en lille Skitse fra Nr. 3, 14. Sept. 1919, skrevet under Mærke E. F.

„I Damesalonen Lørdag Morgen“

Klokken er omtrent ti. De tre Damer nyder deres delikate Frokost, alt imedens de opfører en yndefuld Dans op og ned ad den rummelige Midtergang til Tonerne af „Honolulu“. Den synges smukt med Vellyd og Munden fuld af Mad. — En let Røg fylder Værelset. — Rundt om paa Valpladsen ligger Papir, Tasker, Pennalhuse, Bøger og Blade, alt i skøn Forvirring.

En Lærer (stikker Hovedet ind): Hvem ryger?

De tre (eenstemmigt): Kakkelovnen! (Sagte) Denne Gang!

Læreren: Sikken her ser ud, og de smaa er endda ikke i Skole. Man skulde tro, Hunnerne havde været her, og det har de jo ogsaa.

(Almindelig Latter. Læreren gaar).

En anden Lærer (kommer med nogle Noder under Armen.

Liszys skarpe Blik opdager straks Navnetrækket, og hun siger): Næh, Marius! Sikkert pragtfuldt Navn! Goddag, Hr. Marius! (Læreren forsvinder hurtigst muligt).

Ellen: Hvad er Klokken?

Eva: Hvis mit Ur passer, er den et Kvarter i 11.

Ellen: Og jeg har hverken læst Matematik eller Fysik endnu.

Liszy: Og jeg har ikke læst Historie. Eva! Vil du være med?

Ja, det lyder maaske ikke af saa meget, men i den Alder, vi havde, er man ret nøjsom. Bare det er hjemmelavet, skal der saa lidt til, for at et saadant Produkt gør Lykke. Og nu mange Aar efter fortæller det mere og kalder flere Minder frem, end selv den bedste Elevforeningsfesttale vilde kunne gøre.

S. E. S.

AT KUNNE TÆNKE TILBAGE

Maaske mine ærede Læsere af Overskriften vil tænke sig en ældre Forfatter, og dog er det kun en nyfødt Lærer; men naar jeg deroppe paa Skolen sidder paa Katederet og ser ud over et Par Rækker friske Børn, føres mine Tanker stundom tilbage til min egen Skoletid.

Kun 4 Aar er gaaet siden da, men alligevel er der gaaet Tid nok til at faa det hele til at staa i Mindernes Glorie.

Endnu ikke skolepligtig, løb jeg en Dag op til Landsbylæreren, vores Nabo, og spurgte om, jeg maatte komme i Skole. Gerne!

Jeg husker tydelig den Dag, jeg spurgte om det, Solen stod højt paa den blaa Himmel, men ellers husker jeg kun ganske faa Enkeltheder fra denne Tid. Man har siden villet fortælle mig, at jeg holdt op med at gaa i Skole og begyndte saa igen, da jeg blev skolepligtig.

Skolen var toklasset.

Det var en stor Dag for min Fætter og jeg, da vi som niaarige indtog vores Pladser paa øverste Bord i „Betteklas“.

Vi følte os som Konger.

Jeg husker tydeligt, at vi en Dag smed alle Drengene ud af Klasseværelset, Pigerne turde vi overhovedet ikke se paa, og derefter tog dem ind een for een og hørte dem i Fadervor.

Saa kom Dagen, da vi skulde i „Sturklas“.

Det var vi nu ikke saa glade ved, thi det var Skik og Brug, at de Oprykkende skulde have Bank.

Gennem Traktater lykkedes det os imidlertid at undgaa Bank, men vi maatte vise de store Drengene stor Respekt.

Tiden gik; jeg blev konfirmeret og kom til Landbruget paa min Faders Gaard, dog kun for et lille Aars Tid.

August 1935 kom jeg nemlig ind paa Ryomgaard Realskole i syvende Klasse.

Skolen begyndte dengang Klokken 9½, men allerede Klokken 9 mødte jeg op; den første jeg traf paa var Skolebestyrer Axel Munch omgivet af et Par Elever.

Ved sin Optræden, sit Væsen, indtog han straks mit Hjerte, og der var noget ved ham, noget myndigt, noget tillidsvækkende, som straks fik mig til at behandle ham, som en Lærer helst ønsker at blive behandlet af sine Elever.

Der var ogsaa noget andet, som fik mig til at være en dydig Elev med det samme, det var den udmærkede Organisation, som findes paa Skolen.

Saa gik Tiden til Oktoberprøven.

Vidnesbyrdsuddelingen foregik under de kendte Ceremonier, og jeg fik Karakterer, som jeg aldrig havde drømt om, men disse store Karakterer fik mig til Resten af Aaret at anstrenge mig til det yderste.

Vinteren 1937 var haard.

Togene udeblev, men til Tider lykkedes det mig at komme igennem; saa kom Skolebestyreren altid ud for at tage imod mig, hvorefter jeg blev tøet op inde paa Kontoret, og vi fik os en Sludder.

Disse faa Timers Samtale med Axel Munch er nogle af mine kæreste Skoleerindringer.

Som Skoleelev ved man som bekendt ingenting, og dog ved man lidt om en hel Del; det jeg vidste, fik jeg Brug for her; thi det var ikke blot en Samtale om Vejr og Vind, vi fik; men ogsaa en Diskussion over Emner som „Levevej“, „Hvorfor har Socialdemokraterne Magten“ osv.

Til Julekomedien 1937 spillede jeg „Gammel Anders“ i Hr. E. Munch's Elverhøj og røg paa lang Pibe, hvorfor Hr. A. Munch til Skolens 25 Aars Jubilæum 7. Januar 1938 skrev følgende Vers til mig:

Den Vej Peder cykler ej kort er
mod Snevejr og Nordenpolsvind,
dog skal det blive mere end haardt Vejr,
før han stikker Piben ind.

1938 tog jeg Eksamen. Jeg var den sidste Elev Axel Munch dimitterede.

Ved hans Hjælp blev jeg samme Aar optaget paa Gjedved Seminarium.

Saa kom den Dag, da man skulde sige Farvel til Skolen; som Jyde sagde jeg: „Farvel og Tak“, men ellers ikke noget; men hvor ligger der meget i det ene Ord Tak, meget mere end man her kan nedskrive.

Det var ikke blot Lektier vi fik lært paa Skolen, vi blev ogsaa opdraget og udviklet; vi fik Sans for Kirkearkitektur ved Udflugter til Omegnens Kirker med Axel Munch i Spidsen; vi fik Sans for Naturen

ved botaniske Excursioner.

Saadanne Dage sluttede vi somme Tider af paa Kroen med et hyggeligt Kaffebord, hvor Duksen holdt en pæn lille Tale til Skolebestyreren.

Gennem Besøg og Korrespondance holdt jeg Forbindelsen vedlige med Skolen, og som en Bombe kom Efterretningen om Axel Munch Død, det var ligesom, man havde mistet sin egen Far, saa betydelig var han bleven for mig, jeg kan tilføje for mange andre ogsaa.

Tiden gik, jeg tog Eksamen fra Seminariet og kom hjem, og saa har jeg den Glæde, at Skolebestyrer Erik Munch tilbyder mig at blive Lærer paa Skolen; jeg behøver vel ikke at beskrive min Glæde over at komme til at arbejde paa den Skole og sammen med de Lærere, som har betydet saa meget i ens Udvikling.

P. Thorup Pedersen.

Fra Sommerfesten

ELEVFORENINGENS SOMMERFEST

Søndag den 5. Juli 1942

Der var gjort store Forberedelser. Bestyrelsen havde henvendt sig til Skoledirektør Høirup, Odense, og Skoledirektøren havde elskværdigst lovet at komme som Taler. Det betød noget særligt for Foreningen. Alle Elever — de gamle saavel som de unge — var vidende om, at Skoledirektøren var Skolebestyrer Axel Munchs gamle og nære Ven, derfor var man meget glad ved, at han vilde og kunde komme. Endvidere er Skoledirektøren kendt som en af Landets bedste Talere; man saa derfor hen til Dagen med stor Forventning, og man blev heller ikke skuffet. Det var nu kun Vejret, man var betænkelig ved, men Dagen oprandt solbeskinnet, og Vejret holdt sig, saa Dagen blev en af de faa rigtige Sommerdage, vi har haft i Aar.

Kl. 15 tog Festen sin Begyndelse, og man samledes i Teatron. Foreningens Æresmedlem Viceskoleinspektør Dall, Aarhus, med Frue var til Stede. Mange af Skolens Venner var mødt, og desuden var der saa gamle Elever, saa Forsamlingen udgjorde ca. 300 Mennesker.

Festen tog sin Begyndelse med, at Fanen blev ført ind, cand. jur. Kristian Vester-Petersen var Fanebærer, og 4 unge Damer - gamle Elever — virkede som en meget fuldendt Fanevagt. Da Fanen nærmede sig, lød Raabet: „Honnør for Flaget“. Forsamlingen rejste sig, og medens

Sangen „Der er ingenting der maner“, blev sunget, blev Fanen ført paa Plads.

Saa bød Formanden velkommen og gav dernæst Ordet til Skoledirektør Høirup, som derefter besteg Talerstolen. Skoledirektørens Tale blev en Oplevelse. Før han begyndte paa sit egentlige Emne: Hovedlinier i Danmarks Riges Historie, mindedes han i smukke Ord sin gamle Ven Skolebestyrer Axel Munch. Hans Ord efterfulgtes af et Minuts Stilhed, og dette smukke Optrin greb Forsamlingen meget. Dernæst holdt Skoledirektøren sit Foredrag. Det skal ikke referes her; det vilde kun blive til en mat Gengivelse af det meget tankevækkende og blændende holdte Foredrag; man kunde kun glæde sig over, at saa mange havde hørt det, og beklage, at der alligevel ikke var flere, for det havde Bud til alle.

Efter Skoledirektørens Foredrag opførtes „Krontyven“. Hvem der har skrevet dette Drama, lykkedes det ikke at faa opklaret. Henvendte man sig til Skolebestyrer Erik Munch om Forfatterens Navn, saa fik man kun til Svar, at han aldrig havde set den Mands Ryg — Forfatterens altsaa — og det blev man jo ikke klogere af. Handlingen i Krontyven er henlagt til Christian den Fjerdes Dage. En Skælm — en Tyveknægt — som Folk kalder Krontyven, jages af Ridder Rosenkrantz' Bønder og hans meget aktive Ridefoged.

Handlingen i Stykket var denne, at den nederdrægtige Krontyv med samt hans Medhjælper havde stjaalet Ridder Rosenkrantz Sølv, og nu skulde han altsaa fanges. Der var sendt Bønder ud for at fange ham, men de tager ikke deres Hverv synderligt hidsigt, de kan faa Tid til at danse og synge, og det gjorde de. Midt under Dansen kommer saa Ridder Rosenkrantz og Jørgen Skeel til Sostrup og opdager deres Forsømmelighed. De slipper for videre Tiltale ved at synge en af de ryomske Sange, og som de er færdige med det, kommer Ridefogden og melder, at Krontyven er fanget. Han bliver ført ind. Ridder Rosenkrantz aabner for sin Vredes Sluser, men mens han er godt i Gang med det, lyder Raabet, at Kongen kommer; og saa kommer Kongen - Christian den Fjerde - fulgt af en enlig Ridder. Hans Samtale med Krontyven fører til en salomonisk Dom, og det hele ender med Hyldestraab til Kongen. Stykket opførtes dygtigt af gamle Elever og hilstes med kraftigt Bifald.

Efter Skuespillet talte Viceskoleinspektør Dall og udbragte et ni-foldigt Leve for Danmarks nuværende Konge, og dernæst førtes Fanen ud, og den første Del af Festen var sluttet.

Anden Del formede sig som Fællesspisning paa Hotellet med efterfølgende Kaffebord. Dette kammeratlige Samvær i hvilket foruden Skoledirektøren og Foreningens Æresmedlem, en Del af Skolens Venner deltog, var meget festligt. Ved hver Kuvert laa et Eksempplar af „Ryomske Sange og Melodier“, og der blev sunget, og der blev talt.

Skolebestyrer Munch talte for Skoledirektør Høirup, og Skoledirektøren svarede med en Tale for Ryomgaard Realskole. Viceskoleinspektør Dall talte for Elevforeningen, og en af Skolens Venner, Hr. Proprietær Sørensen, Benzönhøj, talte meget smukt for Skolen og for den Aand, der herskede der. Der blev talt af Formanden, og der blev talt af Fru Munch, Frk. Weiner og cand. mag. S. E. Sørensen. Tiden gik alt for hurtigt. Midt under Festen indløb der et Telegram fra Forfatteren til Krønten; det var et Takke-telegram til den af Skuespillerne, der havde trukket det haardeste Læs, Kristian Vester-Petersen, men da man skulde til at hæd-
re bemeldte ved at læse Telegrammet op, var han forsvundet. Da man fik at vide, at han i hvert Tilfælde befandt sig udmærket, opgav man al Efterlysning og fortsatte Festen, til Togene kom.

Saadan forløb denne udmærkede Fest — ført i den Aand, disse Fester skal føres — en ægte ryomsk Fest.

Skolens Flag

AF SKOLENS DAGBOG

- 17.-5. 42. Bestyrere og Lærere ved de private Realskoler i Midtjylland besøgte Skolen. 12 Skoler var repræsenteret. Skolebestyrer Munch talte om Præsten i Vejlbj, hvorefter man besøgte Skolen og Bakken. I Teatret fortalte Hr. Munch om Skolens Historie. Derefter var der Sammenkomst paa Hotellet.
- 30.-5. Mundtlig Eksamen begynder med Historie. Amtsskolekonsulent Stegger Nielsen var Censor.
- 1.-6. Skolebestyreren rejser paa Censorrejse.
- 15.-6. Skolen modtog Anmodning om Tilsendelse af Skolebestyrer Axel Munchs Mindeskrift til Gøteborg. Stort Husmoderforeningsstævne paa Skolen.
- 22.-6. Eksamen slutter. 6 Udmærkelser.
- 24.-6. Elevforeningen uddeler Flidspræmier.
- 26.-6. Aarsafslutning. Vejret var daarligt, saa Festligheden foregik i Foredragssalen. Elevforeningen uddelte Mindelegatet og en Flidspræmie.
- 5.-7. Elevforeningen afholder sin Sommerfest (se Referatet).
- 1.-8. Skolebestyrer Munch og Hr. Magnusson holder 25 Aars Jubilæum. Der var sendt mange Blomster, Telegrammer og Gaver.
- 18.-8. Skolen begynder med 195 Elever.
- 1.-9. 9. Kl. paa botanisk Excursion.
- 2.-9. 8. Kl. paa botanisk Excursion.
- 6.-9. Ved et Møde paa Skolen ved hvilket Lektor Regnar Knudsen, Aarhus, talte, stiftedes Djurslands Hjemstavnsforening. Skolebestyreren blev Formand.
- 17.-10. Vidnesbyrdsuddeling. Bente Rasmussen smykkede Salen med Efteraarsbuketter. Oktoberferie.
- 24.-10. Skolen anskaffer sig et Smalfilmsapparat. Det er Meningen at benytte det i den sidste Lørdagstime som en festlig Afslutning paa Ugen. Senere vil Forevisning af Skolefilm ogsaa blive et Led i den daglige Undervisning.

NYE MEDLEMMER

Gerda Jensen, Fru Postass. G. Hansen, Skovvangsvej 214, 1. Sal, Aarhus.
Simon Hvalsøe, cand. pharm., Nimtofte.
Eigild Hastrup, Sekretær, cand. ocean., Ibstrup Vinge 9, Jægersborg.
Aksel Foged, Gaardejer, „Dyrkærsgaard“, Egens pr. Rønde.
Grethe Liehmann, Kolind.
Henry Nielsen, Bogholder, Karens Mølle, Aarhus.
Tage Nielsen, Flyverkapitajn, Ved Skansen 1, 4. Sal, København S.
Poul Arne Poulsen, Fuldmægtig, København.
Vagn Christensen, Bankass., Køge.
Viktor Sørensen, Slagter, Kolind.
Johan Stoltze, Elektr., Østbanetorv 7, Aarhus.
Fru K. Dall, Søndergade 30, Aarhus.
Viggo Sørensen, Slagter, Mørke.
Tage Andersen, Ekspedient, Doense.
N. Peter Solgaard Sørensen, Politibetjent, Køgevej 4a, 1. Sal, Taastrup.
Gerda Breinegaard, Fru Gerda Madsen, Tandtek., Kolind.
Aase Moe Andersen, Fru Aase Jacobsen, Thorvaldsensgade, Aarhus.
Hans Bundgaard, Mejerielever, Ryomgaard.
Elerth Nielsen, Gartnerelev, Ryomgaard.
Per Petersen, Tranehuse.
Anders Dahl, Auning.
Arne Fogh Petersen, Birkerød Statsskole, Birkerød.
Jens Rønn Mikkelsen, Tranehuse.
Ellen Larsen, Nimtofte.
Oluf Sørensen, Ryomgaard.
Inger Pedersen, Ryomgaard.
Peter Christiansen, Ryomgaard.
Børge Petersen, Ryomgaard.
Bente Rasmussen, „Jægersbo“, Ryomgaard.
Gunnar Christensen, Nimtofte.
Jytte Jensen-Kaalø.
Arne Madsen, Birkerød Statsskole, Birkerød.
Bent Hougaard, Kærende, Ryomgaard.
Jørgen Hagensen, Ørsted.
Hans Peter Dolmer, Kolind.
Inge Rasmussen, Tranehuse.
Jens Odgaard, Stadsborg, Auning.
Holger Frandsen, Inspektør, Middelfartsgade 61, Odense.
Jørgen Henckel, Ommestrup, Mørke.

PASSIVE MEDLEMMER

Amtsskolekonsulent Stegger Nielsen, Randers.
Boghandler L. Vixø, Ryomgaard.
Proprietær P. Petersen, Sivested-Odde, Kolind.
Proprietær Th. Sørensen, Benzonshøj, Kolind.

Medlemmerne indbydes til Julefesten den 26. December.

P R O G R A M :

1. Kl. 15 Generalforsamling i Skolens Foredragssal.
2. Kl. 17,15 Middag paa Hotellet (Flæskesteg og Dessert Pris 3 Kr.).
3. Kl. 18,45 Aarets Julekomedie, opført af Skolens Elever eller Film med Skolens Filmsapparat.
4. Kl. 20 Kaffe under frit Samvær.

Festen slutter som vanlig Kl. 20,45.

De, der ønsker at deltage i Spisningen, bedes tegne sig hos *Andrea Margrethe Boysen* eller *Søren Vester-Petersen* inden den 22. December.

Festudvalget.

Generalforsamling den 26.-12.-12 Kl. 15, paa Skolen.

1. Beretning.
2. Regnskab.
3. Valg.
4. Forhøjelse af Kontingentet med 50 Øre.
5. Eventuelt.

Bestyrelsen.

Legater og Præmier.

Ved Skoleaarets Slutning uddelte Foreningen som sædvanlig Skolebestyrer Axel Munchs Mindelegat. Legatet tilfaldt Jytte Kaalø-Jensen. Endvidere uddeltes 4 Flidspræmier i Form af Bøger til Arne Madsen (9. Kl.), Poul Hansen (8. Kl.), Carlo Svenningsen (8. Kl.), og Randi Egeskov (7. Kl.). Skolebestyrer Axel Munchs Friplads og Boghandler Vixøs Boglegat tildeltes i Aar Bent Sørensen, Mesballe.

Atter i Aar har vi modtaget en Gave paa 50 Kr. fra samme anonyme Giver som sidste Aar, og da vi har faaet Tilsagn om, at denne Gave vil falde hvert Aar herefter, bliver Foreningen i Stand til at opretholde disse Flidspræmier. Foreningen siger Giveren af den flotte Gave Tak.

Bladfonden.

Foreningen har atter i Aar modtaget værdifulde Gaver som en kærkommen Hjælp til Udgivelsen af Aarsskriftet.

Følgende Gaver er indkommet:

100 Kr. fra Skolen, 3 Klichéer, som findes i dette Skrift, fra Ole Frikke og 10 Kr. fra Hans Marius Brøgger.

Vi takker for Gaverne og den Interesse, der dermed er vist Foreningens Arbejde.